ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

29. IX 1989. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LI • 12000 ДИН • БРОЈ 1970

Немачка 2.50 DEM. Француска 4.50 FRF. САД 1.25 USD. Швајцарска 1.80 CHF Шведска 8.40 SEK. Аустрија 13.00 ATS. Грчка 180 GRD

НЕПОЗНАТО О ПОЗНАТИМ БАЈКАМА:

ПРИНЦЕЗА НА 40 МАДРАЦА

Веровали или не!

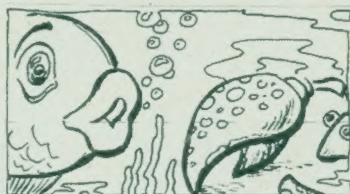

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА ●●●

●●● немачки фармаколози открили су да аспирин спречава размножавање вируса грипа.

●●● патуљасти нилски коњ ушао је у Црвену књигу угрожених животињских врста којима прети опасност да ишчезну. Ова животиња дугачка 1,7 до 1,8 метара, висока до сто центиметара и тешка 250 до 270 килограма живи у равничарским шумама и мочварама Либерије, Обале Слоноваче, Сијера Леоне и Гвинеје, углавном ноћним животом.

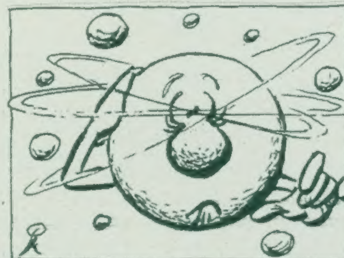

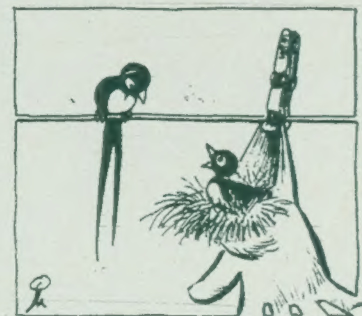
●●● на обали Тонкиншког залива у Северном Вијетнаму изграђен је систем насипа који је оградио 5100 хектара плитког мора. Сада су ту огромни рибњаци и узгајалиште ракова.

●●● ирски сељаци су од раног средњег века на посебан начин чували маслац: држали су га у тресетним мочварама, увијеног у маховину. Недавно је близу града Типерерија пронађен велики комад масла стар око хиљаду година. Старост му је израчуната на основу дубине на којој је откривен и према брзини раста слојева тресета која је позната.

●●● анкета спроведена међу Американцима показала је да 21 одсто становништва САД верује да се Сунце окреће око Земље, 7 одсто не зна баш много ко се око кога обрће, а од 72 процента оних који су тачно одговорили на питање које је Коперник разрешио пре више од 450 година, 45 одсто зна да

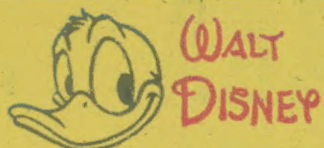
за један круг Земљи око Сунца треба годину дана. Седамнаест одсто мисли да Земља успева да обиђе Сунце за дан, а два процента за месец дана.

●●● једна домаћица из Мериленда (САД) опрала је рукавице и обесила их у дворишту да се суше. Док су се рукавице сушиле, једну од њих изабрао је пар ласта за гнездо.

●●● готово испод целог Средоземног мора, од Монпељеа до Егејског мора, налазе се огромне залихе нафте. Невоља је једино како стићи до њих јер су прекривене седиментним наслагама и слојевима соли укупне дебљине 2000 метара, тек кад цене ове сировине на светском тржишту порасту за два и по пута.

Илустровао: Милићевић

WALT DISNEY

ПАЈА ПАТАК

О, СЕСТРИЋУ, ПРЕ НЕГО ШТО ОДЕШ...

...ЖЕЛЕО БИХ ДА ТИ ДАМ ДВЕ КАРТЕ ЗА ПОЗОРИШТЕ! ЈА САМ ВЕЧЕРАС СПРЕЧЕН...

...ПА САМ МИСЛИО ДА ИХ ТИ И ПАТА ИСКОРИСТИТЕ!
САЧЕКАЈ МАЛО, СТРИЧЕ БАЈО...

...И РЕЦИ МИ У ЧЕМУ ЈЕ ШТОС?
ШТОС? ЗАШТО МОРА ДА БУДЕ НЕКИ ШТОС!
Distributed by King Features Syndicate

ЗАР ЈЕДАН УСАМЉЕНИ СТАРАЦ НЕ МОЖЕ ДА НАГРАДИ СВОГ ВРЕДНОГ РАДНИКА КОЈИ МУ ЈЕ, УЗ ТО, И СЕСТРИЋ!
© 1989 The Walt Disney Company All Rights Reserved

РЕЋИ ЋУ ШОФЕРУ ДА ДОЂЕ ПО ВАС У СЕДАМ САТИ!
ПА...
3-12

ХЕЈ, ПАТО, ХАЈДЕМО БРЗО НАПОЉЕ! НЕ БИХ ЖЕЛЕО ДА У ПОЗОРИШТУ ДОЖИВИМ СМАК СВЕТА!

ЉУБАВ КОЈА ЈЕ ДОНЕЛА БОГАТСТВО

ЗЛАТНА КАРИКА ИЗМЕЂУ ИСТОКА И ЗАПАДА

Ово је прича о Данијелу Родриги, великом неимару нашег тла о коме се толико мало зна да чак у Енциклопедији Југославије стоји погрешан податак. А данас, после четири века, његове идеје поново се остварују

Сплит је, као први град у Југославији постао седиште Светског трговинског центра и тиме се придружио Бостону, Хонгконгу, Милану, Мадриду и осталим великим средиштима светског бизниса. Одлуку о томе донео је крајем маја ове године Управни одбор Удружења светских трговинских центара и тиме овом нашем граду смештеном на средини Јадранске обале широм отворио врата за велике светске токове.

Ова вест, ма како ексклузивна, можда се не би нашла на страницама „Забавника" да иза ње не стоји – тачно четири столећа! Верујемо да ни многи Сплићани не знају како је још средином 16. века један странац, одушевљен положајем и лепотом града под Марјаном, чврсто решио да од њега начини баш ово: светски трговински центар. Или, како је у оно време китњастим барокним речником описао непознати хроничар, „златну карику између Истока и Запада".

Странац се звао Данијел Родригес – или Родрига, како су га „подомаћили" Сплићани – личност и велика и необична, па донекле и тајанствена. Родригино име може се наћи у Енциклопедији Југославије у тексту о Јеврејима, али уз погрешан податак да је сахрањен у Сплиту, То није тачно. Једини спомен на њега јесте уличица која се некада звала „Усрид Гета", а данас носи Родригино име и то однедавно, захваљујући понајвише познатом сплитском историчару Душку Кечкемету од кога смо и сазнали да Родрига не само да није покопан у Сплиту, него се поуздано не зна ни где је умро, али ако негде треба тражити његов гроб онда је то у Венецији.

Ево сада приче о Родригином животу и његовом настојању да Сплиту врати антички сјај и значај светског центра који је имао у доба Диоклецијана.

Турци на Јадрану

Шеснаести век је по две ствари значајна прекретница. То је доба када су после великих открића Атлантски и Индијски океан „преотели" значај некадашњих караванских путева, а на другој страни то је век великих турских освајања. Турци су избили на Средоземље и почели да потискују Млечане који су до тада суверено владали светским „бизнисом". Сплит се нашао у правом скружењу. Турци су држали околна места, све до самих сплитских предграђа! Не само што су били стална опасност јер су мало-мало нападали сам Сплит, него су на ушћу Неретве и Жрновнице направили своја пристаништа где су несметано прекрцавали робу из каравана на лађе и обрнуто.

Сплит је тада био под влашћу Венеције која, наравно, није могла благонаклоно да гледа како јој с једне стране Османлије, а с друге Дубровчани, традиционално добри са Турцима, преотимају послове на Јадрану. А на другој страни, Португалци, Шпанци, Ђеновљани и друге поморске силе већ су извлачиле стоструку добит избегавши посредовање Млечана и Турака и довлачећи робу новим океанским путевима директно из Индије и Америке...

У таквој ситуацији освануо је једног дана Родрига у Сплиту и свакако опчињен белином камена, мирисом борова и лаванде и уопште лепотом и светлошћу тог града налик на шкољку отворену ка Јадрану, пожелео је да ту остане. Лепота није опила Родригин окретан ум, она је, штавише, допринела да у његовој глави сине идеја: ту треба изградити „скалу", место за претовар робе, са лазаретом и царинарницом, јер Сплит је право место. У њега се, природно, још од прадавнина сливају копнени путеви из Подунавља и Азије, од њега, пак, све креће даље морем. Положај му је, другим речима, идеалан!

Данијел Родригес, Јеврејин, пореклом са Иберијског полуострва, који је, слутимо, као и толики његови сународници побегао пред католичким погромима. Његово се име први пут прочуло 1549. године када је у Анкони посредовао на јачању трговинских веза између тог града и Дубровника. Потом, стоји у млетачком архиву, он долази дужду као изасланик Мустафа-бега, босанског санџака. Опет Родрига посредује у трговини и то „на највишем нивоу". А године 1573. млетачки дужд Алојзије Мочениго именује га за конзула јеврејске народности у Венецији.

Тек што се, као дипломата, настанио у Венецији, Родрига је лично дужду, а већ по други пут, поднео детаљно разрађен и образложен предлог за оснивање и изградњу трговачке „скале" и лазарета у Сплиту. Мудри дипломата и генијалан „бизнисмен" који је одлично познавао и Турке и Млечане овако је писао дужду:

Одлука петорице мудрих

„Из ове толико важне скале стићи ће много робе у Ваш град и слегнуће се у њ много трговаца. Везе које ја имам учиниће да опадне промет на Неретви и у Херцег Новоме чија трговина даје повода турским фустама да уплове у Јадранско море... Одвратиће се промет и од дубровачке скале, па ће сплитско подручје постати широко корито кроз које ће се сливати сво богатство Леванта и сво бити упућено у Ваш град. Коначно ће из овог мог плана произаћи толике небројене могућности развитка, да их моје перо није у стању да изнесе. Јавни приходи ће се повећавати, власти ће добити већи углед, сиромашни слојеви народа обогатиће се тиме што ће се у град слегнути силна и разноврсна роба која ће омогућити да се развијају најразличитији занати у Венецији па ће се тако увећати и приватно богатство..."

Није ли нам Родригина замисао, па и језик којим пише дужду, толико препознатљив и актуелан! У том свом опширном предлогу он је тражио четири услова: да роба а и људи **ма којој народности припадали** – то Родрига увек истиче – чак и у случају рата са Турцима буду на подручју Сплита сигурни и неугрожени тако да промет на скали не буде ометан; друго, да се изгради удобан лазарет за раскуживање робе, добро брањен и затворен; да повластице које је у ранијим навратима тражио за себе буду проширене на све трговце и њихове породице, било које да су народности, опет наглашава Родрига, а као последње – за себе моли опуномоћење у свим стварима које би се односиле на Јевреје и њихове интересе на мору и копну.

Овај Родригин предлог разматрало је, већ по млетачком закону, Веће петорице мудрих које је одобрило све његове захтеве. Али! Ни говора да је само то требало па да почне изградња тако крупног и значајног објекта...

Од сплетки до победе

На Родригине планове жестоко су реаговали сплитски племићи на челу са кнезом Алвизом Лоредaном који је и успео да одгоди коначно доношење одлуке у млетачком Сенату. Зашто су се кнез и врхушка толико окомили на идеју берићетну за све? Одговор налазимо опет у млетачком архиву. Анонимни хроничар из тог доба пише:

„Пресветли Сенат је био склон саветованим унапређењима видећи у њима поуздано повећање трговине и благостања. Али добра воља никада није само по себи била довољна да развије и унапреди трговину, нарочито ако јој се супротставља злоба пођаривана неспособношћу и лењошћу. Власници старих стреха (складишта робе), градски племићи међу којима и један из Венеције, узроковали су неуспех пројекта. Јер, они су били навикли на две врсте прихода: један је био видљив и дозвољен, а други невидљив и недозвољен и двоструко већи од првога..."

Простор је овде исувише мали да бисмо описали све перипетије које је Родрига преживео док је коначно ипак добио одобрење од Сената да започне градњу својим новцем. Било је то тек 1580. године. Али, околности поново нису ишле наруку овом визионару... Осиромашен градњом и разочаран у подметања и смицалице он је напустио и Сплит и свој заносни пројекат. О томе пише тадашњи сплитски кнез Никола Корер у свом извештају Сенату:

„Заложио сам се да би Данијел Родрига започео градњу царинарнице и лазарета на оном месту које је било за то одређено. Он се дао одмах на посао и уложио је у градњу сопствених 350 дуката, након чега, нашавши се пред непремостивим запрекама напустио је дело и отпутовао, ето има више од годину дана. Од тада није више дошао нијдан брод с робом нити се више ишта предузимало на започетој згради која, ето, сад лежи као напола срушена, запуштена и занемарена..."

Лако можемо да замислимо како је тужно изгледала лука без бродова и град пропуштених шанси. Прошле су године док се Венеција није одлучила да доврши започето, али сада је све ишло „као по лоју" – јер су дукати пристизали у довољним количинама. Царинарница је довршена 1590. године као и први део лазарета, а Млечани сада моле већ остарелог Родригу да пође у турске крајеве не би ли издејствовао да они своје караване скрећу ка Сплиту. А Родрига, колико вешт трговац толико још бољи дипломата, умео је да из новонастале ситуације – боље рећи своје пуне победе – извуче користи не само за себе него и за своје сународнике. Он је своје услове поставио тако да су сплитски Јевреји добили готово сва права као и поданици Млетачке Републике – што се у другим европским државама у то време није могло ни сањати.

И да завршимо: званично отворена 1592. године, сплитска „скала" доцније је дограђивана и проширивана тако да је постала једна од највећих у свету, а Сплит је још и у наредном, 17. веку доживљавао пуни процват и благостање баш захваљујући огромном трговачком промету.

О исто тако великом струјању идеја овом приликом нећемо говорити, споменимо само да је и оно дошло приде. А колико су велике идеје, вечите, говори и најновија вест којом смо почели ову причу и која је можда и најбољи споменик Данијелу Родригу, великом сплитском неимару рођеном и умрлом не знамо где, али ван Сплита.

Остаје нам још да верујемо да ће и овога пута, као и у Родригино време, Сплит постати „златна карика" за целу југословенску привреду.

Мирјана Крстуловић

Илустровао: Брана Јовановић

ИСТОРИЈА ЈЕДНОГ РОБОВАЊА

С КРАВАТОМ ОКО СТРУКА

Кад год не знате шта да поклоните неком мушкарцу, одлучујете се за машну

И ово је машна – више личи на портиклицу, али је тканина богата и украшена везом

100,000,000

Истраживачи тврде да чврсто везана кравата спречава правилан довод крви у мозак. Поборници машни за то и не хају

У САД годишње се прода око сто милиона кравата, довољно да се три пута опаше Земљина кугла

Ако није могао ништа да јој дода или одузме, чувени играч Фред Астер се бар потрудио да машни пронађе сасвим одређену практичну примену

Мушкарци су још у камено доба качили око врата разне огрлице и металне обруче. Могло би се рећи да је то била претеча кравата

Историја људске расе је и историја мучења самог себе – историја која подразумева „узвишени" циљ да се буде што лепши. Време је показало да на листи самомучитељских реквизита има највише одевних предмета за жене, као што су: кинеско умотавање стопала да нога не би расла, корсети, шими-ципеле, ципеле с високом потпетицом... А кад су мушкарци у питању, на првом месту су крути оковратници и кравате. И одмах нам се намеће питање због чега се кравата, тај за многе мушкарце мучитељски модни детаљ, задржала све до данас?

Стара школа једноставно сматра да је неко прописно обучен само ако је око врата везао то парче тканине. Ретко ћете припадника ове школе видети без машне, а ако се из неког разлога без ње појавио на јавном месту, будите сигурни да се осећа веома непријатно.

Остали мушкарци углавном сажаљиво гледају на ове уштогљене, уштиркане и утегнуте до гуше, мада морају да признају да је тај детаљ у неким случајевима ипак неопходан. Рецимо, за сахране и венчања.

Осим тога, кравата је у неким случајевима обавезна, као симбол уредног и отменог мушкарца. Она је обавезна и у неким локалима и клубовима куда обични смртници иначе не залазе. Али, машна је савршен поклон. Кад год не знате шта неком мушкарцу да поклоните, одлучујете се за машну. Релативно је јефтина, лако се налази у продавницама, а ако се ономе коме је поклоњена не допада, може без много размишљања да је одбаци...

Било како било, кравата је ипак само један модни детаљ, мада не свуда. У Шпанији, на пример, ако мушкарац хоће да повреди мушкарца који му је „стао на жуљ", треба само руком да покаже на своју машну. Порука овог геста је: „Твоја жена ми је ово поклонила!" Кажу да за једног Шпанца нема веће увреде!

Оваква каква је данас, не мења се много: час је шира, час ужа и то је све. Због тога се, ваљда, чувени енглески писац Оскар Вајлд једном приликом и жалио речима: „Страшно ми је да изразим своју оригиналност оваквим скученим избором прслука и кравата". А један савремени модни креатор каже да мушкарци, будући да се не шминкају, не могу да измене лик, али могу да га унаказе лошом комбинацијом кошуље и кравате. Слично је мислио и енглески краљ Едвард VII (1841–1910) коме је гост с лоше изабраном краватом могао да поквари читаво вече!

Чвор на затиљку

Правог одговора на питање када је и коме уопште пало на памет да парче тканине око врата прогласи за одевни предмет мушкарца још нема. Зна се, међутим, да су још у камено доба мушкарци качили око врата огрлице и металне обруче. Ето, могло би се рећи да су то биле претече кравате – историја дуга најмање тридесет хиљада година.

Забележено је да су римски легионари носили подужи

комад тканине око врата који је напред био везан у чвор. Наравно, не ради лепоте, већ да би се заштитили од хладноће и ветрова.

Кравате какве ми знамо потичу из 17. века и највероватније су прво почеле да се носе у Енглеској. Пре тога господа су украшавала своје кошуље по угледу на римске легионаре, али су тканине биле богатије – украшене везом и чипкама.

За саму реч кравата кажу да су заслужни наши Хрвати који су као плаћеници ратовали за француског краља Луја XIV (1638–1715). Ови наши војници везивали су ланене мараме око врата да би покрили амајлије које су их, како су веровали, штитиле од непријатељских метака. Французима се то много допало и тако везане мараме прихватили су као модни крик. Нови део гардеробе тако добија име кравата према називу „Croates" или још ближе „Cravates", како су Французи звали Хрвате.

Историјска прекретница за машну била је битка код белгијског града Стенкерка 1692. Енглески војници под Виљемом III изненадили су Французе који нису имали времена ни да се обуку, а камоли да уредно вежу своје кравате. Наврат-нанос су их омотали око врата, а крајеве провукли кроз последњу рупицу на мундиру. Ово се толико допало господи широм Европе да су од тада сви почели да вежују машне по „стенкеркски".

У тим својим првим данима кравата је доста мењала облик и величину. У 19. веку су је више пута обавијали око врата, а онда везивали у чвор испод грла. Тако су оба краја висила слободно и била сасвим кратка. Такође је познато да су се на двору Луја XVI носиле широке црне траке, позади везане у машну и причвршћене за перику, док су слободни крајеви, пребачени напред, падали на богате жабое од чипке.

У једном приручнику из 1828. године, под називом „Уметност везивања кравата", наводе се чак тридесет два начина прављења чвора и сваки од њих има своје име. У предговору пише да начин на који је машна везана открива човека. „Једном мушкарцу никада немојте замерити што му је одело старомодно, али га треба критиковати, па чак и исмејати ако је своју кравату лоше везао", дословце стоји у поменутом приручнику.

Почетком 20. века најелегантнији стил везивања кравате је „аскот", назван тако по чувеном хиподрому у Енглеској. Британци су тада, као и сада, лудовали за коњским тркама и волели да се показују... Била је то, а и данас је, елегантна ешарпа причвршћена за кошуљу нарочитом иглом украшеном драгим камењем.

Непосредно после првог светског рата мушкарци из високог друштва прихватају чвор звани „виндзор". Чувени војвода од Виндзора правио је дотад невиђено велик чвор на кравати и то тако што је дужи крај шест пута провлачио кроз омчу.

Лептир између очију

Поред класичне кравате носи се још и лептир-машна и пластрон. Ово друго прихватиле су и жене. Пластрон сасвим прекрива видљиви део кошуље између ревера и сакоа. Но, већина мушкараца данас се најрадије опредељује за „бунтовнички стил" (први га прихватио енглески песник Џорџ Бајрон) то јест, најрадије иде без кравате, осим у случајевима кад искључиво норме налажу да се закопчају до грла. Упркос томе, у Сједињеним Америчким Државама годишње се купи око сто милиона кравата. Њима би Земљина кугла могла да се опаше бар три пута!

А да машна може да послужи и у неке друге сврхе, показао је чувени глумац и играч Фред Астер. Он је панталоне везивао краватом јер никако није могао да нађе каиш какав је њему одговарао.

Најзад, треба да се зна да данашња кравата ипак није само обично парче тканине. Да би се скројила и сашила, неопходно је да се обаве двадесет две различите радње. Постоје строга правила за њену дужину: између 130 и 140 центиметара. Кад је везана, дужи крај машне треба да буде спуштен до шнале на каишу.

И лептир-машна се шије према утврђеном правилу. Њена ширина се одређује према раздаљини између спољашних углова очију, што значи да једна иста лептир-машна не може да одговара сваком мушкарцу.

Иако је група истраживача са Корнел универзитета у САД утврдила да круте крагне и чврсто везане машне спречавају правилан довод крви у мозак, изазивају главобољу и ометају мисаоне активности, мушкарци и не помишљају да се одрекну овог детаља. Робовање кравати се наставља...

С. Ивановић

Зрнца знања и већа и мања

Ефекат три мускетара

Угледан амерички часопис „Биолошки билтен" недавно је објавио чланак научнице Елизабет Френсис о животу актинија у коме је она, поред стотинак цитата из радова разних стручњака који су изучавали живот ове морске животиње без костура, навела и Александра Диму са његовим романом „Три мускетара". Френсисова је, наиме, код актинија открила појаву коју је назвала „ефектом три мускетара" и, како је то ред у научној литератури, навела аутора који је први описао овај ефекат: организми који склопе савез и удруженим снагама, „леђа уз леђа", туку заједничког непријатеља штеде велику количину енергије. У овом случају актинијама су непријатељи такве исте актиније које хоће да заузму што боље место на стеновитој морској обали. Збијене у густе

гомиле ове морске животиње врло успешно штите своје место под сунцем. Баш као Атос, Портос и Арамис који су имали девизу „Сви за једног, један за све."

Бунда која расте

Како јавља западнонемачки лист „Шпигл" у Швајцарској је откривен метод биолошког обнављања олињалих предмета од крзна. Оштећени део умочи се у посе-

бан раствор и следеће три-четири недеље одржава на истој температури. За то време на „проћелавој" површини израсте довољно дугачко и густо крзно, које је уз то исте боје као кожица од које је направљена бунда, шубара, пелц... Ако је крзно пре шивења бојено, израсли делови морају да се префарбају.

Резултати првих експеримената с музејским моделима од крзна који су направљени још у 18. веку врло су охрабрујући, а човек који је измислио метод, професор Килуж из Берна, чува састав свог хемијског стимулатора у најстрожој тајности.

Обрнуто пропорционално

Да ли што већи избор лекова гарантује и боље здравље грађанима?

Ево неколико примера. По норвешким законима број лекова који се продаје у апотекама врло је ограничен. Дозвола за производњу и увоз даје се само најнеопходнијим лековима, а ново средство добија зелено светло само уколико се докаже да има изразита преимућства над старим. Резултат: у норвешким апотекама продаје се свега 1900 лекова на бази 800 хемијских једињења у различитим облицима и смешама. Поређења ради – у Енглеској се продаје 18.000 лекова који се заснивају на 3000 једињења, а просечан људски век Британаца краћи је за 1,5 до 2,5 година од Норвежана!

Илустровао: Зоран Петканић-Петко

КАД ЋЕ ВЕЛИКА ПЉАЧКА?

На појаву компјутерских пирата већ смо помало навикли. Изгледа да су сада на реду крадљивци гена

Прича гласи овако. Млади молекуларни биолог дошао је до мртве тачке у истраживању јер му је за даљи рад потребан лабораторијски произведен ген, носилац одређене бактерије. Преко потребни ген могао је да добије само од прослављеног научника чувеног по одбијању да сарађује са било ким.

Млади научник је старијем колеги ипак написао писмо у коме га је замолио за помоћ уз напомену да ће му, не добије ли тражени ген, пропасти вишегодишње истраживање и, вероватно, каријера.

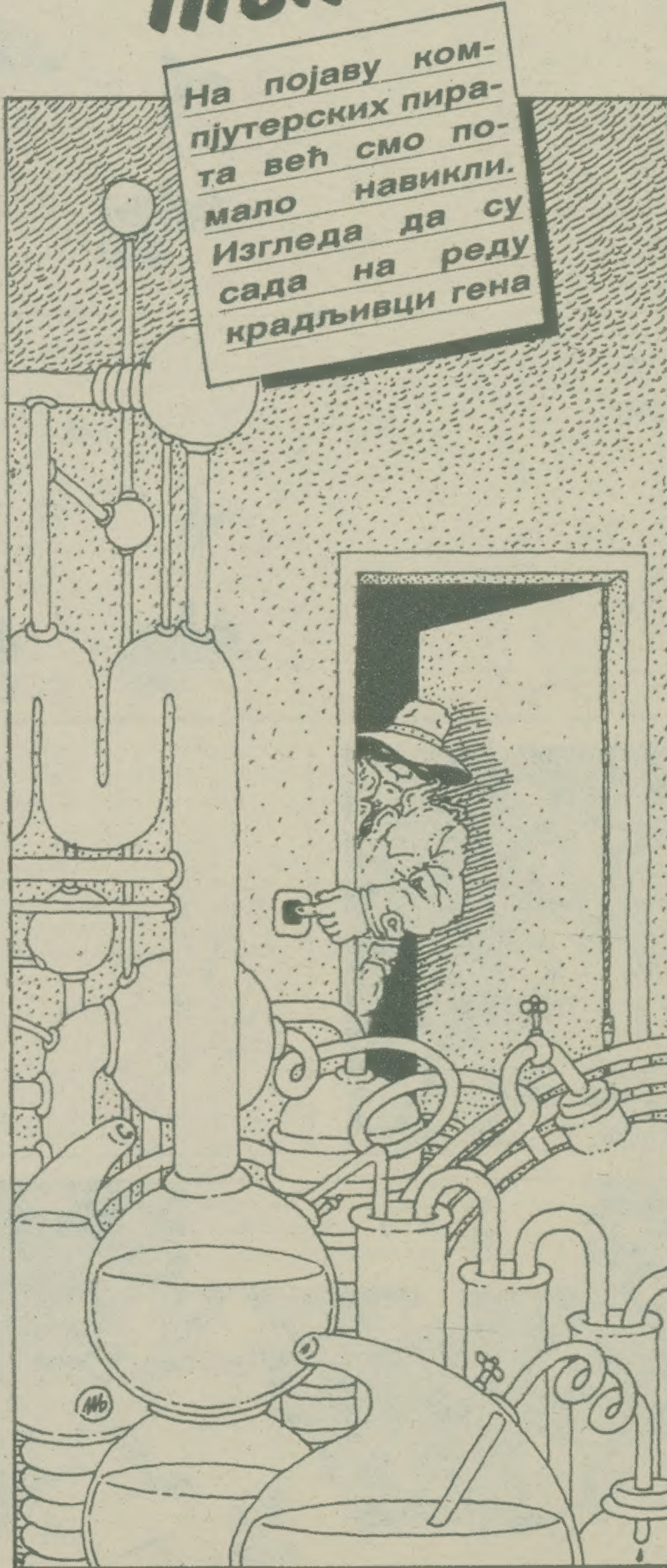
Ни каубоји нису невини

Одговор је стигао брзо, а сводио се на то да је славни научник био згранут дрскошћу молиоца. Како је уопште могло да му падне на памет да би научник светског реномеа могао да подели плодове свог рада са једним научничким анонимусом? Анонимус се задовољно кикотао док је читао писмо, а затим га је педантно исецкао на квадратиће које је потопио у нарочит раствор. Неколико дана касније, у једној од култура издвојио је бактерију. Добијање траженог гена било је потом дечија игра.

Славни научник је направио почетничку грешку. Писмо је написао у лабораторији из које уосталом скоро никада није ни излазио и тако је, нехотице, рукама пренео микроорганизме из лабораторије на писмо.

Није толико важно да ли је ова прича измишљена или не. Чињеница је да вредност генетског материјала који се „кува" по лабораторијама широм света надмашује цену драгоцених метала и драгог камења, чак и плутонијума. Чињеница је да су сви подаци потребни да се добије један живи организам смештени у једној јединој ћелији. Када је нешто тако скупоцено и тако згодно сићушно, да ли је појава крађа далеко?

Уосталом, генетско пиратство постоји од давнина. Још у 17. веку Холанђани су преотели монопол над трговином кафе од Арабљана тако што су из Моке прокријумчарили семе кафе и засејали га у својој колонији на Јави. Верује се да је трећи амерички председник Томас Џеферсон задужио своју нацију, између осталог, и тиме што је за време једне посете Италији кришом прибавио извесну количину зрна пиринча који је по квалитету знатно надмашивао врсту која се тада гајила у САД.

У неку руку, чак су се и крадљивци стоке на Дивљем западу бавили генетским пиратством. Радили су то кад год су крали бика за оплодњу. Данас уопште не би морали да се замајавају око нечега тако гломазног као што је бик. Био би им сасвим довољан један ген или ћелија из које би тај ген издвојили.

Ако је један једини лабораторијски „дотеран" ген довољан да би се постигле готово невероватне ствари, колико онда тај ген вреди? Колико би на тржишту међународног генетског пиратства вредео синтетички „антифриз" ген који, усађен у обичну бактерију, спречава стварање леда на усевима и који би губитке које мразеви наносе светској пољопривредној производњи смањио за око милијарду долара годишње? Више него довољно да некоме падне на памет како би незаконита трговина генима била исто толико уносна као и трговина дрогом.

Цијанкалијум – решење

Шта онда да се ради? За почетак, сада и гени могу да се заштите патентима. Ствар је утолико једноставнија што сваки ген поседује непоновљив след различитих DNK молекула чији је тачан распоред могуће забележити. Нарочито опрезни истраживачи и компаније могу, колико да буду мирнији, да патентираном гену прикаче и неколико додатних DNK молекула који би били нека врста произвођачког заштитног знака. Невоља је једино у томе што лопови по правилу крше закон, па и закон о патентима.

Спаса, дакле, нема?! Неки су га се већ докопали. Једна истраживачка екипа створила је тзв. самоубилачки вектор, „цијанкалијум" – ген који је тесно повезан са синтетичким геном. Уколико се ћелија која садржи отровни ген уклони из „домаће" средине, она одмах уништава вештачки ген.

Буду ли у скорој будућности и остали остварили сличне мере заштите, више неће бити места страху од генетског пиратства. Зашто би се неко мучио да украде нешто што би му, само што га се докопа, у рукама „ишчилело" у ваздуху.

У међувремену, остаје питање. Кад ће прва велика пљачка гена?

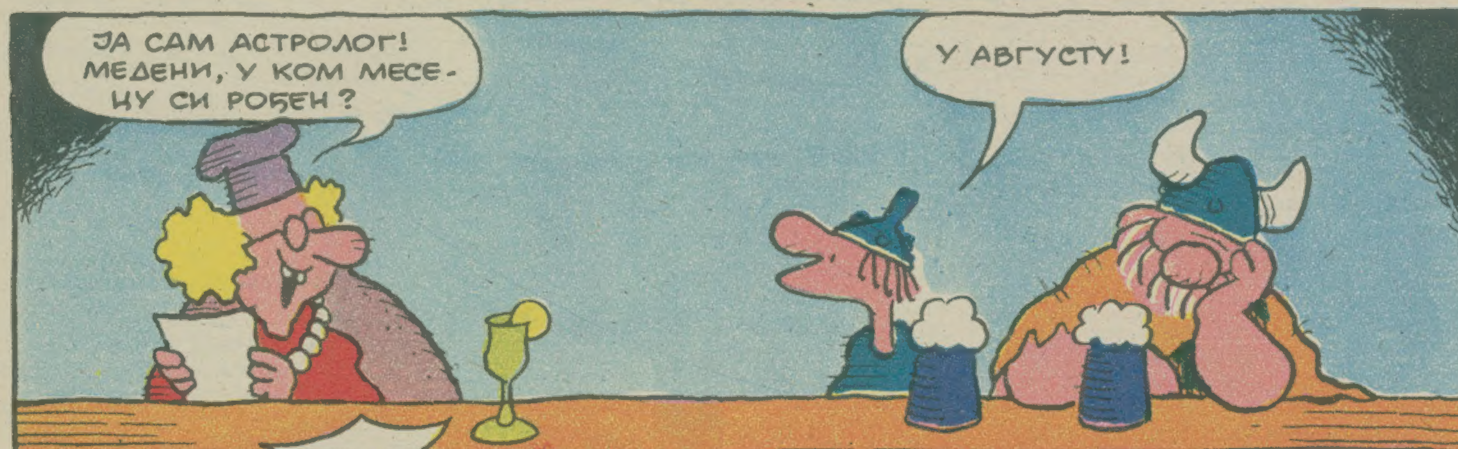
М. И.

Илустровао: Љубомир Милојевић Љубац

DIK BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ПОСЛЕ ВЕЛИКИХ БИЗМАРКА ДОЛАЗЕ МАЛИ ХЕРБЕРТИ

Постоји готово правило: познати и признати људи и генији свога времена имали су интелектуално нејаку децу. Изузеци су реткост

Наука је утврдила: генетске особине једног или оба родитеља преносе се на потомство. Ако се не испоље на првом, појавиће се код другог, трећег... петог колена. Ово „чудо природе", међутим, готово да не постоји кад се ради о таленту и умној величини.

Деца генија и познатих и признатих личности нису ни бледа слика славних родитеља. Чак ни њихови унуци и праунуци.

Историја памти немачког канцелара Бизмарка. Називали су га „Наполеон дипломатије". Његов син Херберт, на жалост, животарио је на доњем прагу интелигенције. Немачки историчари су га сматрали духовним патуљком у поређењу са оцем. Када је

канцелар умро, настала је крилатица: „После великих Бизмарка долазе мали Херберти"!

Шта да каже Карађорђе

Поменута сликовита изрека временом је тако рећи постала правило. Пример попут старог српског песника Јована Илића права је реткост. Јован је имао четири сина: Војислава, Милутина, Драгутина и Жарка. Сви су, такође, били песници. Војислав је надмашио и оца и браћу. Песничка династија, причао је Београд о њима.

И француски књижевник Александар Дима припада групи изузетака. Александар Дима Син стајао је уз раме тати романсијеру. Обојица су оставили значајан траг у француској и европској књижевности

Французи су имали још једну славну породицу. Огист Реноар, сликар, импресиониста, један од највећих сликара 19. века могао је да се поноси сином Жаном. Разлика је једино у томе што је Жан Реноар постао чувени филмски редитељ који је иза себе оставио још чувеније филмове: „Нана", „Доручак на трави", „Велика илузија".

Прослављени француски драмски писац 17. века Жан Расин довео је до савршенства француску драмску трагедију. Но, није био Реноарове среће. Покушао је да у литературу угура и своја два сина Жан-Батиста и Луја, али бадава! Жан Батист је написао нешто што би се још и могло поднети, док је Луј срочио само неколико побожних поема за које је Волтер цинично приметио: „Свете су јер их нико не узима у руке!"

Како је тек патио, још за живота обожаван од немачког народа, Јохан Волфганг Гете! Шта све није чинио да његов љубимац, син Аугуст настави очевим стопама. Није вределo, син је догурао само до углађеног господина који је знао сатима да забавља даме по вајмарским салонима. Гетеов биограф је записао да велики отац није пренео ни искрицу свог генија на сина и запитао се како је то могуће.

Могуће је. Јер, да је биограф заронио у историју лако би утврдио да је човек изузетне снаге и величине, српски цар Душан Силни имао сина сушту супротност – нејаког Уроша! Великаши су Уроша исмевали и радили шта су хтели.

Шта рећи за Карађорђа! Вођа првог српског устанка киптео је од снаге и чврстине. Није знао за страх. Његовог сина Александра, пак, уставобранитељи су малтене силом довукли на чело српске државе. Али ни то није вредело, државнички послови нису му лежали и више је волео да буде на свом имању у Тополи.

Занимање – син славног оца

Постоји такозвана „мађарска прича". Главно лице лиричар светског гласа Шандор Петефи. Мађари су га још за живота уздигли на ново националне знаменитости. Ништа природније да се љубав пренесе и на Петефијевог сина Золтана. Син је засипан почастима, од њега се очекивало да настави очевим стопама, године су пролазиле и... ништа! У ствари, Золтан је имао једино занимање – син славног оца!

Сигфриду, сину композитора Рихарда Вагнера Немци су отварали врата свуда где би се појавио. И отац се за живота уздао у сина. Заиста, Сигфрид је завршио музички конзерваторијум и постао диригент захваљујући очевом имену и новцу који му је стављен на располагање. И то је било све. Остао је просечан диригент без духа и стила, занатлија. Покушао је да компонује опере. Извођене су уз велике припреме и пропадале после премијере.

Разочарање у потомство доживео је и отац америчке аутомобилске индустрије Хенри Форд. Почео је ни од чега, а постао један од најбогатијих људи на свету. О томе шта је све учинио за развој аутомибила не треба ни говорити. Његова фирма, међутим, одржала се захваљујући способним саветницима и конструкторима у служби Хенрија Форда Млађег. За сина стари Форд је говорио – „један од мојих слабијих сарадника."

Међу изузетке од правила о великим Бизмарцима и малим Хербертима спада и књижевник Виктор Иго. Синове, литерарне таленте, сахранио је још за живота. Књижевни критичари тврде да је пред њима био звездани пут.

Изузеци су малобројни, „мали Херберти" многобројни. На научницима остаје да одгонетају ову тајну природе. Ако тајне уопште има јер, природа је недокучива.

М. Тодоровић

И ЗВЕРИ СУ ПОНЕКАД МАЗЕ

ШАРГАРЕПА ВУКУ ТЕПА

Једна витка двадесетогодишња девојка, дете с београдског асфалта, оповргава древну пословицу да курјак мења само длаку, а ћуд никада

Прилазећи великом жичаном кавезу у ком борави неколико вукова, витка девојка црвенкасте косе звецка свежњем кључева. Звери, које су дотле лењо лежале, одједном скачу, успињу се уз ограду, весело машу реповима, жуте, опаке очи радосно сијају.

– Хеј, куце, ћао! – поздравља их.

Хладнокрвно откључава метална врата и улази унутра. Истог часа чопор је окружује: животиње јој лижу руке, њуше је, умиљавају се. Посетиоци који су се ту затекли готово не верују: зар тај вижљасти девојчурак да се нађе сасвим сама и голорука, очи у очи, са од памтивека озлоглашеним курјацима чији поглед и зуби терају страх у кости?

Али, она се не обазире на гласне коментаре да то, можда и нису прави вукови већ вучјаци, а ако заиста јесу – или су дрогирани или је она блесава! С осмехом на лицу, она их милује, грди, тепа им:

Летос је Француска поклонила Београду пар умиљатих лемура. „Како се само они воле и мазе!", каже Драгана

– Хајде, склони се, да ти очистим кавез! – каже црвенокоса Драгана белом канадском вуку. Изгледа да је оно о Црвенкапици ипак само бајка...

том кавезу. Драгана им је дала чај, напитак који мајмуни највише воле. Кад су га попили, металне шоље одбацили су у угао, далеко од решетака.

– Хајде, Фриц, дај лепо шољу својој Драгани – молила сам га. – Он ме је само незаинтересовано гледао. Међутим, кад сам неколико пута поновила молбу, дохватио је шољу и пружио ми је кроз решетке, окрећући главу устрану, као да каже: „Ево ти та твоја шоља, досадни створе!" Али, ми смо од тада истински пријатељи, и Фриц ме непогрешиво препознаје чак и у гомили посетилаца.

Слика Доријана и Греја

„Ко хоће да ради, мора да се бори за посао", гесло је међу 500 волонтера у овом Врту. Јер, те девојчице и дечаци, девојке и младићи, овде раде заиста све. Родитељи у почетку најчешће погрешно мисле да ће њихово дете да растргне тигар или лав. Многи од њих тајно долазе у Врт да се увере шта то и како ради њихова ћерка или син. То су у почетку радили и Драганини отац и бака. Али, већина њих више никад не дођу у Врт, бар не с том намером: знају да је такав рад и упознавање животиња вишеструко корис-

Недавно је београдски Зоолошки врт добио принове – два тигрића. Иако су им канџе као игле, Драгана не може да одоли, а да се не поигра с овим увек гладним мачкама

сец и по дана, колико је боравио у стану Петернелових. Радан је направио готово пустош. А кад је баки просуо пиринач, морао је на Калемегдан, у кавез.

Боравећи данима у близини вукова и лисица, Драгана је запазила да су те животиње често другачије него што се о њима уобичајено мисли. Вук је мање племенит од пса, јер

– Шта је, празна торба, а? Сад ће вама ваша Драгана донети клопу. Доријане, престани да се свађаш! Па ти си обична џукела! Сад ћу да те пребијем. Види како је Радан добра, права пудлица...

Присутни се немо згледају и сумњичаво врте главама: 'ајде да међу вукове уђе њихов имењак Бојовић, директор Зоолошког врта, он је с Дурмитора и одрастао је међу њима, али да се с вуцима тако игра ова црвенокоса тршавица, е, ту нешто није у реду... Види, види, оног највећег је шутнула к'о крпењачу!

Међутим, све је у најбољем реду, на обострано задовољство и вукова и ове несвакидашње девојке.

Фриц, дај шољу!

Драгана Петернел има двадесет година, рођена је у центру Београда и студира Пољопривредни факултет. Не сточарство, напомиње, већ прехрамбену технологију. По свему је савремена девојка великог града, сем по својој искреној и великој љубави према животињама. Заволела их је још као девојчица, од тада је о њима прочитала много књига, али, и поред велике жеље, никада није имала свог пса или мачку. А кад је у јесен прошле године сазнала да Зоолошки врт тражи волонтере, добровољце који ће ту да раде искључиво из љубави и без новчане накнаде, одлучно је рекла оцу:

– Или пас или ја одох у Зоолошки врт, међу звери!

И тата и бака насмејали су се на те речи: зар наше јединче, наша Драганица, да буде окружена тигровима, вуковима, мајмунима? Ма то се она само шали...

Међутим, „наше јединче" је отишло право код Вука Бојовића, директора београдског Зоолошког врта, и исто тако одлучно рекло да жели да ради као волонтер. Примили су је, и она је убрзо била заиста међу мајмунима.

– Признајем да сам се плашила – прича Драгана, коју другари у Врту, због црвене косе, најчешће зову Шаргарепа. – Знала сам већ да су мајмуни врло интелигентни и ћудљиви, да су злопамтила, али да умеју и да воле. Јесте, све сам ја то лепо знала, али како да се непредвидљивим шимпанзама узму шоље за чај из њиховог кавеза? Зар сам узалуд с њима данима „разговарала?"

Лола и Фриц, брачни пар шимпанзи, боравили су у ис-

За беле лисице се мисли да су неповерљиве. Којешта! Ево како једна плавоока лепотица прилази да из Драганине руке поједе живо јаје

тан. Међутим, шта да се ради кад се из Зоолошког врта у стан донесе прави правцати вук?

Као признање за заиста неуморан рад, Драгана је најзад могла да брине о вуковима, лисицама, дингоима, што јој је и била жеља. Ускоро је стигао Радан. Наиме, један сељак с истоимене планине донео је младунче вука и оно је добило име по свом завичају. Да би га што боље неговала, Драгана је вучића однела кући. Тата и бака ћутке су прихватили принову. Међутим, показало се да вук заиста мења длаку, али не и ћуд: за ме-

уз њега није човек да га негује и васпитава. Али, уз људску љубав и пажњу, вук понекад промени чак и своју ћуд. Пример за то су Доријан и Греј, који се и у чопору понашају слободније и самоувереније од других вукова.

Глас мог господара

Драгана може сатима да говори о „куцама." Рећи ће да вукови тачно знају кад је она само у пролазу, а по звецкању кључева кад ће ући у кавез. Ликица, „лепша половина" лисичијег брачног пара, права је маза: уме да легне на леђа и преде као мачка!

Тикица. Он, прави је, препредени лисац. У енциклопедијама пише да се динго, аустралијски дивљи пас, не може да припитоми. Насмејана Драгана у неку руку оповргава науку: улази у кавез ових звери, а мужјак динга јој се умиљава око ногу као најоданији пас. Не без поноса цитира нам већ пословичног Брема:

„Ако одгојимо младе вукове и разумно се с њима опходимо, постају врло питоми и привржени господару. Кивије нам саопштава о једном вуку који је у младости одгојен као пас, па га је, кад је одрастао, господар поклонио зоолошком врту. Ту је био неколико недеља потпуно утучен, јео је врло мало и био равнодушан према чувару. Коначно је постао привржениjи онима који су се њиме бавили, па је изгледало као да је заборавио старог господара. Овај се вратио после одсуства од 18 месеци. Вук је, упркос великој буци, одмах препознао његов глас и пошто су га пустили, показао је изливе неописиве радости. После тога, опет растављен од свога пријатеља, био је као и први пут дубоко утучен. Након три године његов господар поново се вратио. Стигао је увече, кавез вука био је потпуно затворен, тако да животиња није могла да види шта се дешава напољу. Али, чим је чуо глас господара који се приближавао, почео је страховито да завија. Кад су отворили врата кавеза, појурио је усусрет старом господару, скочио му на рамена, лизао му лице и покушао да уједе чувара кад су покушали да га одвоје и врате у кавез. Кад га је стари господар поново напустио, оболео је и није хтео више да једе. Опорављао се дуго и тешко, али је после тога био веома опасан за сваког странца који би му се приближио."

Драгана признаје да је сваки улазак у кавез са зверима опасан, јер њихова нарав је ипак непредвидљива, али каже да то и није страх. Верује да топла реч и искрена пажња могу да припитоме и једног вука. Због свега тога ово лето је провела међу њима, далеко од мора и одмора. Међутим, шта на све кажу њене другарице и другови?

– У почетку су ме гледали разрогачених очију, говорили ми да сам ћакнута и гласно изражавали своје гађење према „тим смрдљивим мрцинама" – одмахује руком Шаргарепа. – Касније, мало-мало, кад ето ти мог целог друштва у Врт. А сад? Ма, не могу да их истерам!

Иван Лончар

НЕПОЗНАТО О ПОЗНАТИМ БАЈКАМА

ПРИНЦЕЗА НА 40 МАДРАЦА

Одакле је дошао „Мачак у чизмама"? Шта је сумњиво у бајци о Ивици и Марици и зашто је ова прича изгубила популарност у време Хитлера?

„Мачак у чизмама", како је причу 1697. године назвао Шарл Перо, најпознатија је од свих бајки у којима се животиња појављује као човеков помагач и сарадник у бројним авантурама. Али је зато Мачак, и у ранијим и у каснијим верзијама, у ствари, био главни модел за уметника истраживача: да би остварио богатство за свог сиромашног господара, лукави Мачак се у пару предивних чизама, прави важан а затим лаже, вара, шпекулише и краде, и на крају приче, сва његова лукавства (с којима се prећутно слагао и његов господар) сјајно успевају и они улазе у високе дворске кругове. Изгледа као да ова бајка поручује да се криминалом могу остварити сасвим лепи резултати у животу.

И ова бајка се први пут појавила код Ђанбатисте Базилеа у збирци „Пентамероне". У тој верзији, напуљски просјак умире и своме јединοм сину оставља само Мачка. Син горко плаче над својом злом судбом, а Мачак му обећава да ће га учинити богатим, само нека све препусти њему. Као и касније код Пероа, италијански Мачак лаже и вара на свом путу до богатства. Он чак одбија и краља када овај понуди своју прелепу кћер за жену његовом господару. Краљу прича и ласка све док овај не обезбеди толики мираз својој кћери да његов господар од тога може да живи до краја живота. И док се прича Шарла Пероа овде завршава, Безилеова ће рећи још нешто.

Пошто се господар заклео Мачку да ће му, после смрти приредити пристојну сахрану у златном ковчегу, Мачак се у италијанској причи направи мртав, како би проверио искреност свога господара. Слушајући господара како збија шалу са „смешном мачијом одећом" и неморалним понашањем Мачак ће поднети и највеће понижење. А да би све било још горе, господар изјављује пријатељима како ће, чим падне мрак, избацити Мачково тело кроз прозор. Чувши све то Мачак ће, главом без обзира, побећи из куће да га више никада нико не види. За разлику од

овог јунак наше приче има много бољу судбину код Шарла Пероа где „постаде велики лорд, никада не јурећи за мишем, осим за разоноду".

Утицај грашка на племиће

И од ове две верзије „Мачка у чизмама", међутим, постоји старија. Њу је 1553. године у збирци „Заносне ноћи" штампао тада познати приповедач Ђанфранческо Страпарола, родом из месташцета Караваџа близу Милана. Он је тврдио да је и ова, као и остале приче из његовог двотомног дела, „скинута са усана десет младих девојака". Његов „Мачак" врло је сличан Пероовом, или је можда било обрнуто? Јер, његова збирка је постојала у Француској у време Пероовог живота. Све у свему, „Мачак" је у својим чизмама скакао из века у век, али се све чешће појављивао у нешто измењеним верзијама – више налик Робину Худу, него малом симпатичном преваранту.

„Ивица и Марица", бајка о брату и сестри које прогања зла вештица желећи да их убије, постала је популарна пошто су је браћа Грим уврстила у својих 156 бајки које су сакупљали у народу касселском, лета господњег 1807. Многе од најпопуларнијих бајки, међу којима и „Ивицу и Марицу", браћи је испричала девојчица Доречен Вилд, која је много година касније, да би све било као у бајци, постала жена Вилхелма Грима. Али, највећу популарност бајка стиче тек пошто је немачки композитор Енгелберт Хумпердинк узео причу за основ своје опере за децу, први пут изведене у Минхену 1893. „Ивица и Марица" нису само немачко власништво. Прича је постојала у усменим предањима у Француској још крајем седамнаестог века, с том разликом што је у овој верзији кућица била од злата и драгог камења, а не од колачића. У Немачкој је, са растућом Хитлеровом окрутношћу, бајка нагло изгубила популарност. Непосредно после рата, на великој изложби дечијих књига у Минхену, многи су причи замерили онај грозан детаљ са спаљивањем противника у рерни.

Шарл Перо и браћа Грим написали су оно што се данас зове „класика" бајки. А Ханс Кристијан Андерсен, писац 19. века писао је оно што се данас зове „уметничка бајка". У његовим причама, насталим у време немачког романтизма и дубоко укорењеним у народним легендама, има много више личног стила и печата аутора. Оне садрже и елементе друштвене сатире али и понешто аутобиографског. Андерсен, син болешљивог обућара и неписмене праље, рођен је 1805. на данском острву Фунену. Његов живот био је нека врста бајке: растао је на улици а постао омиљена и уважавана личност у највишим круговима Европе тога времена. „Приче за децу" објавио је 1835. године у Копенхагену. Кнегиња из популарне бајке „Кнегиња на зрну грашка" у традиционалној шведској верзији, одакле ју је Андерсен узео, мора да прође много тестова са орасима, лешницима, чиодама и сламом, како би својом суперосетљивошћу доказала краљевско порекло.

Краљевска суперосетљивост била је, такође, извор за многе бајке и на Истоку. Најранија таква источна прича појавила се у 12. књизи Ката Сарит Сагар Сомадеве од Кашмира, који је живео у трећем веку. У тој причи три брата богатог брамана тестирају се да виде ко је од њих најосетљивији. Док је спавао на седам душека, најмлађи брат се пробудио у тешкој агонији са црвеним ожиљком на телу. Када су добро прегледали кревет, испод последњег душека нађена је једна људска длака! Андерсен је своју кнегињицу ставио на двадесет сламарица и двадесет перина, а све то на једно једино зрно грашка. Када је данска прича била први пут штампана у Енглеској 1846. преводилац Чарлс Бонер, осећајући да једно зрно грашка испод четрдесет душека није уверљиво, мало је променио детаљ: додао је још два зрна. Савремени бројеви су, дакле, четрдесет мадраца и три зрна грашка. Бонер, на жалост, никада није објаснио зашто два зрна грашке више ову бајку чине уверљивијом.

Маштовита супруга

И док се о славном Дракули и његовом писцу Ирцу Браму Стокеру зна готово све, да видимо како ствари стоје са његовим литерарним братом Франкенштајном. Роман „Франкенштајн: Модерни Прометеј", како гласи оригиналан наслов, настао је под чудним околностима: Написала га је Мери Шели, супруга славног песника Персија Бис Шелија, и то после неколико чудних и узбудљивих ноћи у којима су се причале приче и играли „духови". Било је то јуна 1816. када се, у вили Диодати на Женевском језеру, окупило необично друштво. Са хотелске терасе господа и даме туристи су, како то у свом филму „Готик" приказује Кен Расел, не без извесног чуђења посматрали деветнаестогодишњу Мери, њеног двадесетчетворогодишњег супруга Персија Биса, осамнаестогодишњу Клер Клермонт, полусестру Мери Шели и љубавницу лорда Бајрона која је тада носила његово дете, двадесетосмогодишњег Бајрона и његовог личног лекара – чудног тридесеттрогодишњег Џона Полидорија.

Пошто су недељу дана били затворени у кући јер је пљуштала киша, Бајрон предлаже да се забаве тако што ће писати оригиналне приче о духовима. Инспирацију за Франкенштајна Мери Шели је добила једне од тих чудних ноћи када је, седећи уз камин, слушала расправу свога мужа и Бајрона о извору људског живота и могућности његовог стварања. Електрична струја била је у жижи научних истраживања тога доба, па су два песника расправљала о могућности електричне реанимације тела која би изазвала, како су је они назвали, „виталну топлину". Када се дискусија, касно те ноћи, завршила, песници су се повукли, али је млада Мери остала будна. За издање „Франкенштајна" 1831. она се присетила тренутака своје инспирације.

„Затворених очију, али са јасном менталном визијом, видела сам – бледог студента богохулне уметности како клечи поред ствари које је саставио. Видех ужасног фантома од човека како се истеже, и онда, услед рада неке моћне машине, показује знаке живота и покреће се тешким и полуживотним покретима.

Брзо као светлост и тако бодро, паде ми та идеја на памет. Ујутру схватих да сам смислила причу. Дан сам почела речима: „Било је то једне туробне ноћи у новембру, само парафразирајући страшне снове који су ме будили у детињству."

Тако је настао Франкенштајн, славни јунак хорора. Франкенштајн је доктор, млади научник, а његово славно дело – човек монструм, кога је на филму овековечио глумац Борис Карлоф, мада се монструм често назива докторовим именом.

М. Херц

Илустровао: Брана Јовановић

ЉУБАВНИ ЈАДИ ЛАЗЕ КОСТИЋА

БУДИ ЗДРАВА, ТЈ. МАЛО ТАЊА

Јулијана Паланачка била је стрпљива: чекала је „вечитог младожењу" четврт века. Ленка Дунђерски је умрла два месеца после њиховог венчања, остала је непоновљива песма „Santa Maria della Salute"

Сви који су у том делу Војводине нешто значили, окупили су се лета 1870. у тем Сомбору. Женио се угледни грађанин Коста Радуловић. Много више занимања, међутим, изазвао је невестин девер Лаза Костић, омиљен и већ славан песник.

Двадесетдеветогодишњи доктор права намерно немарно одевен, подешено нечешљане косе, куштраве брадице, с вечитим осмехом пленио је девојачке погледе и изазивао полускривене уздахе. Јер, тада најпознатији српски песник већ је носио надимак Вечити младожења.

На свадби је била и двадесетједногодишња Јулијана Паланачка, јединица богатих родитеља Ане и Димитрија, потајна жеља многих Сомбораца, и не само њих. Многобројни просци су се смркнути враћали из њеног дома. Јулча или Јула, како су је из милоште звали, стрпљиво је чекала свог принца на белом коњу. Лета 1870, на свадби Косте Радуловића га је и дочекала.

Не нарочито лепа девојка, Јулијана Паланачка се загледала у Лазу Костића и тврдоглаво, како то већ приличи богатим јединицама па још заљубљеним, одлучила да ће тај песник необичног понашања и посебног изгледа бити или њен или ничији. Није ни сањала да ће за остварење те своје жеље чекати четврт века.

Из књиге „Лаза Костић у Сомбору" књижевника Мира Вуксановића сазнајемо како је текла та несвакидашња љубавна прича о којој се и данас прича у вароши на северу Бачке.

Ексклузивна вест

Вечита скитница, човек немирна духа, Лаза Костић је одмах после женидбе Косте Радуловића напустио Сомбор не знајући, наравно, за одлуку богате јединице Јулијане Паланачки. И она је дуго тајила пред људима одбијајући, на запрепашћење мајке, све просце редом. Све док се једнога дана није поверила својим пријатељицама и рођакама да ће се удати или за Лазу Костића, или се никако удавати ни неће".

По досад прикупљеним подацима, Јулијана је пуних четрнаест година ишчекивала прилику да Лаза поново дође у Сомбор и да му на неки начин, преко посредника, разуме се, искаже своја осећања. Не зна се поуздано где су се, када и како срели Јулча и Лаза, али многи извори упућују да су се њих двоје верили 1884. Уосталом, и цетињски часопис „Црногорка", као ексклузивну вест у свом броју 20. за 1884. доноси „да се наш генијални пјесник Лазо Костић вјерио са госпођицом Јулчом Паланачки из Сомбора".

Због чега се на свадбу морало чекати још пуних једанаест година, можда као објашњење може да послужи и овај запис његовог пријатеља Милана Савића:

„После веридбе требао је Лаза вечерати код своје невесте, али се у кавани закартао, а кад се сетио било је већ девет сати, дакле доцкан. Он настави картање, а сутра рано ујутру пошаље невести киту цвећа и извину. Мати врати одмах обоје и поквари веридбу, на велику жалост своје кћери".

Седам година је Лаза Костић боравио у Црној Гори, на позив кнеза Николе, након чега је четири године самовао у крушедолском манастиру. Редовно је писао Јулчи, посебно кад је био у беспарици што је, по свему судећи, и био главни разлог да удовица Ана Паланачки тако тврдоглаво одбија да се њена кћи уда за „празнова", скитницу и боема.

Сваку срећу у новом столећу

Ипак, 10. септембра 1895. у храму светог великомученика Георгија у Сомбору венчали су се Јулијана Паланачка и Лаза Костић. Сомборци, увек спремни на шалу, израчунали су да невеста и младожења имају заједно 100 година. Парох Јован Момировић, деликатан по природи посла, у венчани лист је, пак, уписао да младожења има 54 а млада 44 године, уместо 46.

Јади не баш младог Лазе Костића почели су одмах после венчања, односно повратка са медeног месеца који су провели путујући по Италији. Без материјалних и других тешкоћа, песник се бацио на књижевни рад па је, том приликом, од бечког мајстора Тајбнера наручио посебан писаћи сто и сместио га на посебном месту у соби на спрату. Мада је познато да је најчешће писао стојећи и шетајући неодевен по соби, овога пута га је удова Ана Паланачки смртно увредила када му је узела лампу и оставила га у мраку. Није могла да прихвати Лазин начин живота: спавање до касно поподне, онда гимнастика и шетња а увече рад за столом до после поноћи.

Увређен, Лаза је напустио Сомбор и уточиште поново, потражио у манастиру Крушедол, остављајући увређену Јулчу. Оставио је Сомборцима и причу о свакодневном трчању железничком пругом када је километрима скакао с прага на праг, опасан великом кецељом којом је брисао зној. Зачуђени грађани нису знали да је необични песник на овај начин, изнојавањем, себи олакшавао бол због каменчића у бешици.

Вратио се у Сомбор две године касније, после смрти Ане Паланачки. Отуда се, на свој особен начин, јављао пријатељима пишући и ово: „Моја жена, сваки дан тежа, поздравља вас обоје срдачно или „и ми вам желимо сваку срећу у новом столећу. Обоје вам не можемо доћи, једно треба да чува кућу. Бирајте кога хоћете. Треба да знате да је једно добрих 15 кила теже него друго. Сва је прилика да ћете изабрати лакши терет. Сада само погодите која је то страна". А жени се с бројних путовања увек јављао речима: „Буди здрава (тј. мало тања)..."

Опрости моје грешне залуте

Вечити младожења ни у браку није мењао своје навике, наставио је да живи расипнички. Јулча му је то дуго опраштала а онда, када су суме и њој почеле да изгледају огромне, почела је да му даје џепарац, па песник пише једном свом пријатељу да га је „жена стегла на 5 форинти недељно".

Наравно, Лаза је и томе умео да доскочи па је жени с путовања често јављао да „целу ноћ није заспао од бриге и једа", јер је, наиме, изгубио „буђелар из џепа". А једном је Јулчи послао рачун са пута у коме до детаља казује где је шта потрошио: карта до Беча 20 форинти, за кофер 4, носачима 1,50, фијакер до хотела 2,20, три дана у Бечу по 10 форинти, професору бечком који га је прегледао 10, бакшиш у хотелу 2, фијакер до хотела 2,20, карта од Беча до Карлсбада 28, за кофер 5,5, фијакер у Карлсбаду до хотела 2. Све је то сабрао: 107,40 форинти. Оправдање да би затражио додатних 100 форинти.

Мада је трошење новца била најчешћа тема у писмима Лазе Костића његовој Јули, мора се признати да Јулијана Паланачка није била тврдица. Подмиривала му је многе велике дугове и помагала у штампању књига, чак и поклањала костиме за позоришне представе које су игране по његовим делима.

Кад је умрла, октобра 1909. од рака, оставила му је прилично богатство...

* * *

Много је познатија, и песнику романтичару, прикладнија била љубав према млађој Ленки Дунђерски, тридесет година млађој. Књижевни историчари тврде да је она била повод настанку једне од најлепших песама у српској лирици, ненадмашној „Santa Maria della Salute".

Доста тога је нејасно у њиховом односу. Зна се, поуздано да је ова витка и висока, плавоока и плавокоса кћи његовог пријатеља и покровитеља Лазара Дунђерског, велепоседника, творца новосадске позоришне зграде" и најбогатијег Војвођанина свога времена, отворено рекла да би се удала само за човека какав је он, Лаза Костић.

Ленка Дунђерски је изненада умрла у Бечу, два месеца после венчања Лазе Костића са Јулијаном. Имала је двадесет пет година.

У последњим годинама живота песник је веома често сањао Ленку, почела му је [illegible] у снове" годину дана након смрти. О томе је писао тајно, на француском, и те своје списе држао закључане. У једној снохватици писаној у бечком санаторијуму „Лев" песник сања како се Гедеон Дунђерски сагласио да његова сестра Ленка буде Лазина жена, а истог дана су бечки лекари обавестили Лазу да његовој Јулијани нема лека и да ће живети само неколико месеци, што се и обистинило.

КАД СЕ ЖЕНИ КОСТИЋ ЛАКА

Позната староградска песма „Динум-данум, шум, шум, шум..." настала је поводом женидбе Лазе Костића са Јулијаном Паланачки, а посвећена је песниковом пријатељу др Боки Савићу судском тумачу, познатијем као Бока Чордар.

Наиме, велики весељак, љубитељ „добре капљице", чија је појава с обзиром на изглед – био је ћосав и због дебљине се тешко кретао – изазивала смех и добро расположење, углавном је био у беспарици и нашао се на правој муци кад га је Лаза позвао за девера. Тек уз помоћ пријатеља обукао се како је и приличило званицама отмене свадбе. Остала је, међутим, до данашњих дана шаљива песма с познатим рефреном „Динум-данум, шум, шум, шум..." и стихови: „Кад се жени Костић Лака неће девер да ј без фрака. Бока Чордар мени Киндер/узајмио хохцилиндер... Биће куме мој кубуре/Бокин трбух као буре/Попиће тај није шала/токајера три бокала /Динум-данум...

Илустровао: Брана Јовановић

Остали су стихови:

„Зар мени јадном сва та дивота?

Зар мени благо толико све?

Зар мени старом, на дну живота,

та златна воћка што сад тек зре?

Опрости моје грешне залуте,

Santa Marija della Salute..."

Приредио:
Петар Милатовић

Илустровао: Драгутин Ђежић

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

УСИСАН

Откако је Виљем Лем био усисан у цев нуклеарног реактора, пријатељи рониоци га зову Мистер Нуклеарко. Кажу, какав Бетмен или Супермен, све су то измишљени ликови. Наш Виљем је прави херој! Само да чујете његову причу

Паклени лет

Почетком овог лета четрдесетпетогодишњи Виљем Лем је, као и много пута до тада, кренуо са својим зетом Ричардом Шунмејкером на западни део плаже Палм Бич, у америчкој држави Флориди. Као страсни рониоци викенде су најчешће проводили истражујући морске дубине.

– Потпуно опуштен уживао сам у игри модрозелених морских прелива када ме је, сасвим ненадано, дограбила нека непозната сила и буквално почела да ме усисава – прича Лем. – Покушао сам да се одбраним и испливам на површину, али то „нешто" ме је упорно вукло све дубље. У првом тренутку сам помислио да ћу се, ношен неком јаком струјом, наћи у подземној пећини.

Виљем Лем је био уверен да је то сигуран крај. Зато је одлучно да сам себи прекрати муке и не дозволи да умре ухваћен у сечива турбине

Виљем Лем, наравно, није могао ни да сања да је био усисан у цев за отпадне воде дугачку 500 метара, директно повезану са нуклеарним реактором. Оног часа кад се нашао у широкој цеви кроз њу је „јурио" брзином од преко 60 километара на сат.

– Око мене мркли мрак, а ја незаустављиво јурим напред и силовито ударам о зидове цеви. Настојећи да ублажим тај паклени лет махао сам рукама и хватао се за метал, али без успеха. Једино што сам постигао биле су израњављене руке и поцепано ронилачко одело. Срећа у несрећи је била што су ми боце за кисеоник, причвршћене на леђима, служиле као нека врста амортизера који су, макар мало, ублажавали ударе.

– Преживљавао сам прави пакао. Без обзира на панику која ме је обузела потрудио сам се што смиреније да сагледам околности у којим сам се нашао. Ако сам већ усисан у цев, мислио сам, та цев мора да има и други крај. А на том другом крају, прошло ми је кроз главу, сигурно се налазе сечива турбине. Кад стигнем дотле, сечива ће ме сигурно самлети. И на саму помисао тако језиве судбине смрачило ми се пред очима. Не смем да дозволим такав грозан крај. Прекратићу сам себи муке. Избацићу из уста цев кроз коју ми је „цурио" кисеоник.

– Готово да сам био срећан што сам донео такву одлуку. Инерција ме је и даље вукла напред и бацала на све стране. У тренутку кад сам намеравао да насилно учиним крај тим мукама, тама се претворила у светлост. Да ли је могуће да сам спасен?

Мистер Нуклеарко

– Као што сам изненада увучен у цев, исто тако сам се нагло нашао у лагуни, на слободи. Једва да сам сачекао тренутак да се поново нађем на површини воде. Извадио сам цев из уста и пуним плућима удисао ваздух. Гледао сам плаветнило око себе, дисао као да сам поново рођен. Просто нисам могао да поверујем у толику срећу.

– Тако омамљен плутао сам више од десет минута. Требало ми је дуго да дођем себи. А онда сам се поново вратио у реалност. Шта ли је са мојим зетом? Да ли је и њега погодила иста судбина? Ако је и он увучен у цев, ваљда ће сваког тренутка испливати на површину?

– Са хиљаду питања у глави чекао сам још извесно време. Ништа се није догодило. Ни трага од Ричарда.

– Одлучно сам да кренем до места где смо се насилно растали. Када сам изашао на обалу, схватио сам да сам сав исцепан, изгребан, крв ми је лила са свих страна, али очигледно су све то биле само површинске ране. Ништа ми није било сломљено, „у једном сам комаду". Насмејао сам се наглас. Како сам само био срећан!

Нуклеарна централа је била на око два километра удаљености. Некако сам се довукао тамо и дигао узбуну. У први мах нико није поверовао у моју причу, али су убрзо схватили да ми се све то заиста догодило. Ја сам био на сигурном, само је требало видети шта је са Ричардом.

А Ричард Шунмејкер је, видевши да ме нема, чекао и чекао и отишао до кола. Када је све чуо ни он није у првом тренутку поверовао у моју причу. Право да вам кажем и мени је тешко да и сам схватим да ми се све то догодило и да сам, на срећу, преживео.

– А што се тиче надимка Мистер Нуклеарко? Верујте, годи ми.

В. С.

ТАЛИЧНИ ТОМ:
АЛИБИ

ГОС'Н ЏОН МЕ ОЧЕКУЈЕ!
ВАШ ШЕШИР МОЛИЋУ ЛЕПО!

ОДВЕШЋУ ВАС ДО МОГ ГАЗДЕ!

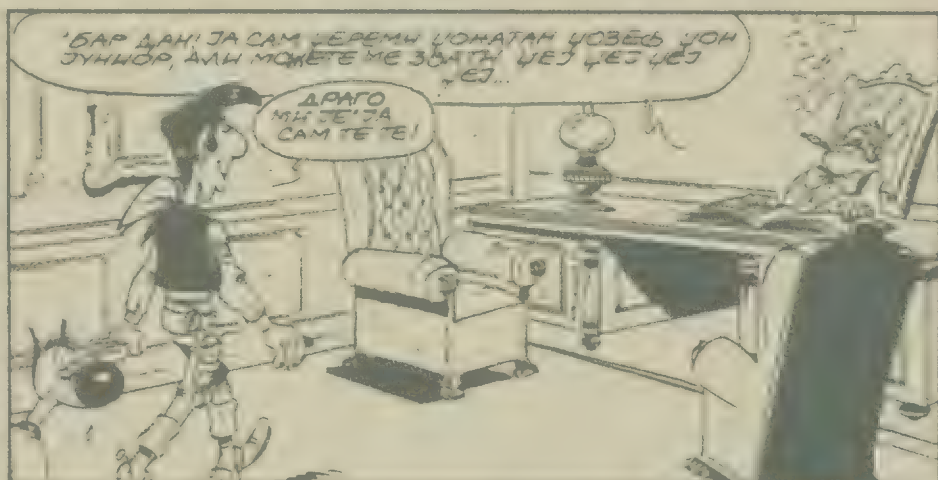
ПИТАМ СЕ ЈЕ Л' ЈОШ ДАЛЕКО?

НЕПУНИХ ЧЕТВРТ САТА КАСНИЈЕ...
ИЗВОЛ'ТЕ УЋИ...

ОХ! ИЗВИЊАВАМ СЕ!
ЏУПИТЕР, ВОЛЕ ЈЕДАН! КОЛИКО ПУТА САМ ТИ РЕКАО: 28 ВРАТА ЛЕВО!

'БАР ДАН! ЈА САМ ЏЕРЕМИ ЏОНАТАН ЏОЗЕФ ЏОН ЈУНИОР, АЛИ МОЖЕТЕ МЕ ЗВАТИ ЏЕЈ ЏЕЈ ЏЕЈ ЏЕЈ...
ДРАГО МИ ЈЕ, ЈА САМ ТЕ ТЕ!

ДРАГИ ТЕ ТЕ, ОБЈАСНИЋУ ВАМ ЗАШТО САМ ВАС ЗВАО!
УЖИВАЊЕ ЈЕ СЛУШАТИ ОВОГ СИМПАТИЧНОГ ЧОВЕКА...

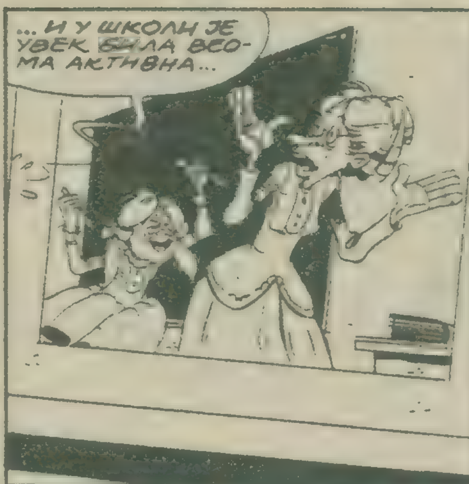

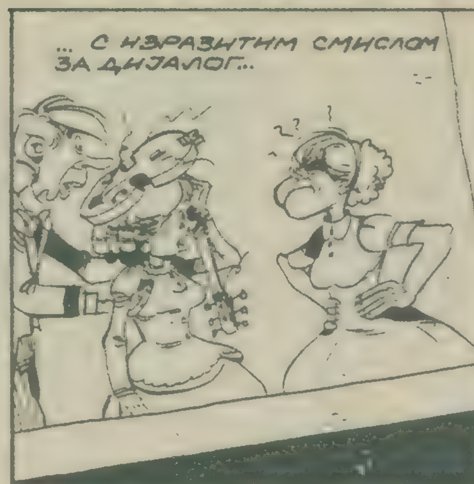
МОЈА КЋИ... ХОЋУ РЕЋИ, МОЈА ПАСТОРКА ГИЗЕЛА...

УВЕК ЈЕ БИЛА ИЗУЗЕТНО ЖИВО ДЕТЕ...

РАНО ЈЕ ИСПОЉИЛА СВОЈУ ЗАПОВЕДНИЧКУ НАРАВ...

...И У ШКОЛИ ЈЕ УВЕК БИЛА ВЕОМА АКТИВНА...

... С ИЗРАЗИТИМ СМИСЛОМ ЗА ДИЈАЛОГ...

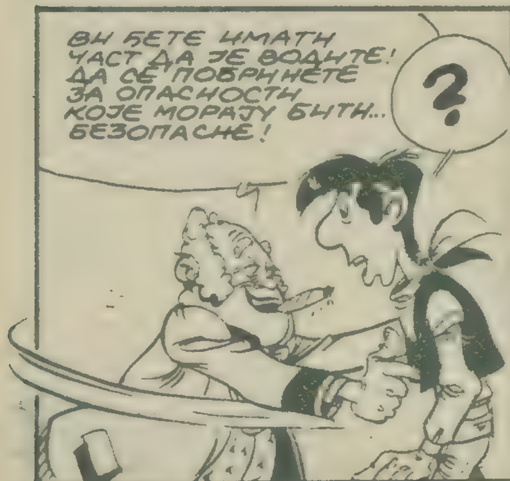

НЕДАВНО СЕ УДАЛА ЗА ЈЕДНОГ МЛАДОГ НАУЧНИКА, СЕМА БАТЕРФЛАЈА ЗВАНОГ ЛЕПТИРИЋ! ТО НИЈЕ УМАЊИЛО ЊЕНУ ЖИВАХНОСТ...

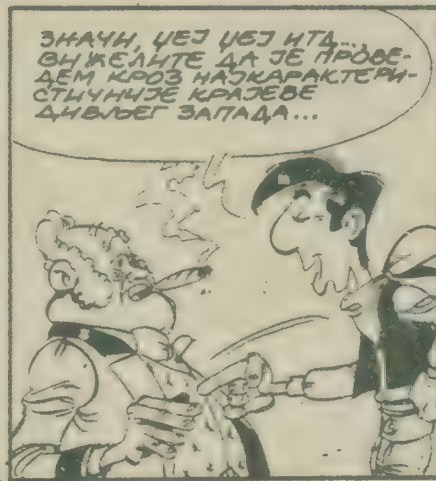

ЧЕК' ДА ТЕ УХВАТИМ, ЛЕПТИРИЋУ...
ПРЕДАЈЕМ СЕ ЂУБИЦЕ!

ГИЗЕЛА ИМА СВЕ - ОСИМ ИСКУСТВА! КАО ЊЕН ОЧУХ И СТАРАТЕЉ, ДА БИ ШТО ПРЕ САЗРЕЛА...

... ОДЛУЧИО САМ ДА ЈОЈ ОРГАНИЗУЈЕМ ТАКВО БРАЧНО ПУТОВАЊЕ КОЈЕ ЋЕ ЈЕ УПОЗНАТИ СА ЖИВОТОМ...

...И ПРИПРЕМИТИ ЈЕ ЗА УЛОГУ ПРАВЕ АМЕРИКАНКЕ ДОСТОЈНЕ, НАСЛЕДНИЦЕ ОНОГ ХРАБРОГ СОЈА КОМЕ ЈЕ ПРИПАДАЛА И ЊЕНА МАЈКА...
АХА!
ЛЕПОТИЦА И ЗВЕР...

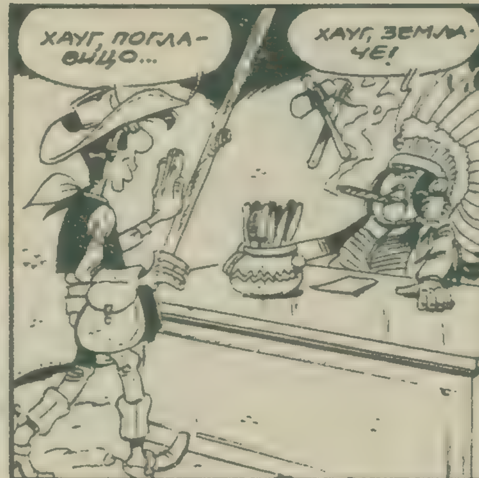

ВИ ЋЕТЕ ИМАТИ ЧАСТ ДА ЈЕ ВОДИТЕ! ДА СЕ ПОБРИНЕТЕ ЗА ОПАСНОСТИ КОЈЕ МОРАЈУ БИТИ... БЕЗОПАСНЕ!
?

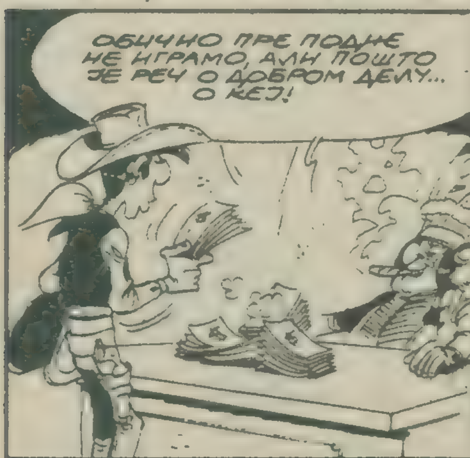

ЗНАЧИ, ЦЕЈ ЦЕЈ ИТД... ВИ ЖЕЛИТЕ ДА ЈЕ ПРОВЕДЕМ КРОЗ НАЈКАРАКТЕРИСТИЧНИЈЕ КРАЈЕВЕ ДИВЉЕГ ЗАПАДА...

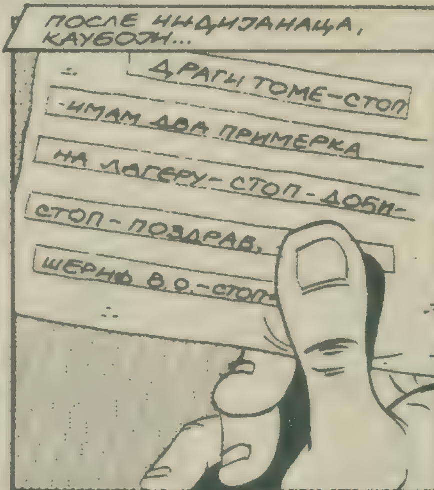

ЗНАО САМ ДА ЋЕТЕ СХВАТИТИ! ХОНОРАР ОДРЕДИТЕ САМИ...
КАКВА ПОЕЗИЈА!

ПОШТО ЈЕ УГОВОР СКЛОПЉЕН, ТОМ ЈЕ ПОЖУРИО ДА ШТО ПРЕ ОРГАНИЗУЈЕ ВЕСТЕРН-ПАРАДУ...
ТРЕБАЈУ НАМ ИЗВОЂАЧИ! ДА ОБИЂЕМО НАШЕ СТАРЕ ПОЗНАНИКЕ...

АГЕНЦИЈА
ВИГ-ВАМ
ВЕЛИКИ ПОГЛАВИЦА ВАС ОЧЕКУЈЕ...

ХАУГ, ПОГЛАВИЦО...
ХАУГ, ЗЕМЛАЧЕ!

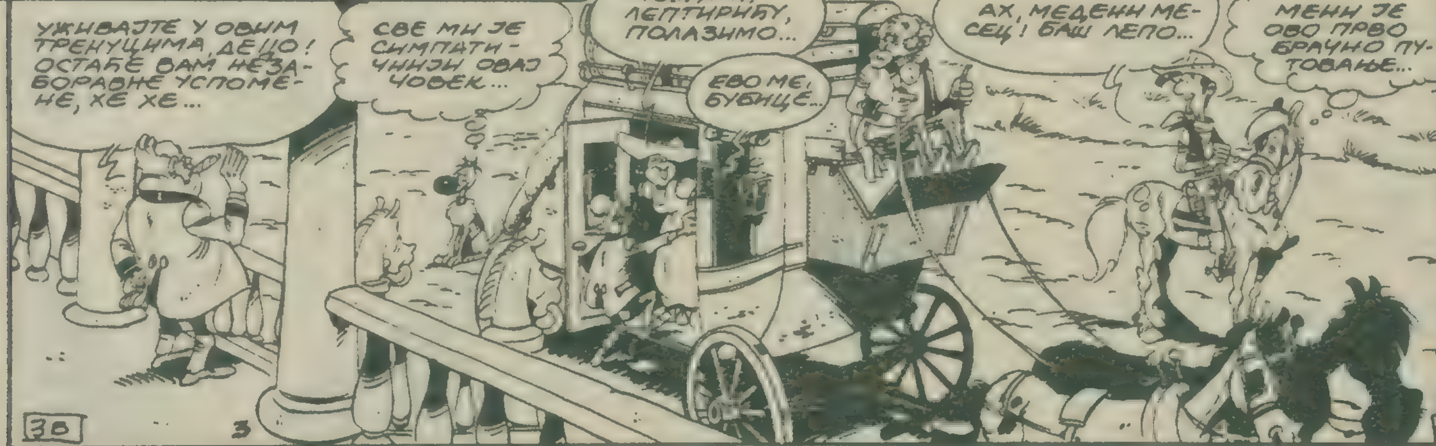

ПОСЛЕ СРДАЧНОГ РАЗГОВОРА...
ОБИЧНО ПРЕ ПОДНЕ НЕ ИГРАМО, АЛИ ПОШТО ЈЕ РЕЧ О ДОБРОМ ДЕЛУ... О КЕЈ!

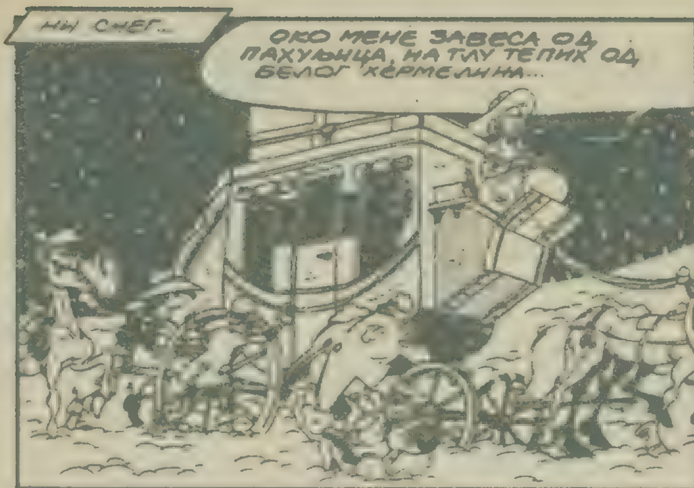

ПОСЛЕ ИНДИЈАНАЦА, КАУБОЈИ...
ДРАГИ ТОМЕ-СТОП
-ИМАМ ДВА ПРИМЕРКА
НА ЛАГЕРУ-СТОП-ДОБИ-
СТОП-ПОЗДРАВ,
ШЕРИФ В.О.-СТОП

ЕВО, ТО СУ ТА ДВОЈИЦА, ТОМЕ! НИСУ БАШ НЕКИ ОПАСНИ КРИМИНАЛЦИ...
3А

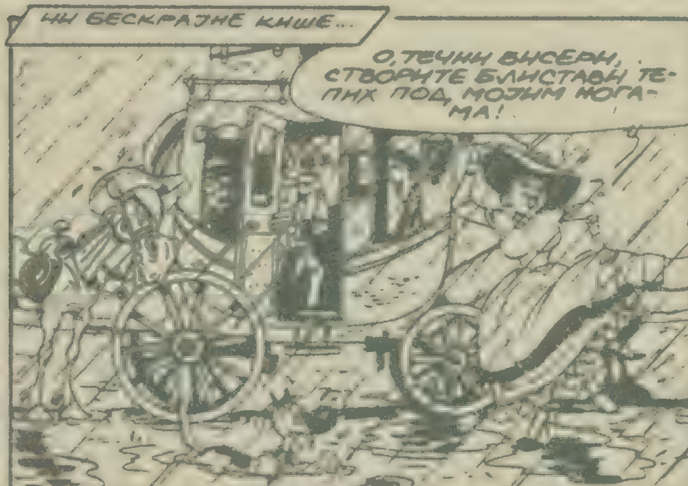

НАДАМ СЕ ДА МЕ НЕЋЕТЕ ТЕРАТИ ДА ГЛУМИМ ХАМЛЕТА!
ЈА НА СВЕ ПРИСТАЈЕМ, ЗА ЉУБАВ КУЛТУРЕ...

У ЈОШ ЈЕДНОЈ КУЛТУРНОЈ УСТАНОВИ ДИВЉЕГ ЗАПАДА...
ТРИСТА ДОЛАРА ЗА ТУЧУ, ГАЂАЊЕ ФЛАШАМА, И РАЗБИЈЕНА ОГЛЕДАЛА! ЗА ЈОШ КОЈИ ДОЛАР ВИШЕ, СТАВИЋУ ВАМ УНАПРЕД ПРЕТЕСТЕРИСАНЕ СТОЛОВЕ...
ВАЖИ!

НАЈЗАД, МЛАДЕНЦИ ПОЛАЗЕ НА ПУТ...
УЖИВАЈТЕ У ОВИМ ТРЕНУЦИМА, ДЕЦО! ОСТАЋЕ ВАМ НЕЗАБОРАВНЕ УСПОМЕНЕ, ХЕ ХЕ...
СВЕ МИ ЈЕ СИМПАТИЧНИЈИ ОВАЈ ЧОВЕК...
ПОЖУРИ, ЛЕПТИРИЋУ, ПОЛАЗИМО...
ЕВО МЕ, БУБИЦЕ...
АХ, МЕДЕНИ МЕСЕЦ! БАШ ЛЕПО...
МЕНИ ЈЕ ОВО ПРВО БРАЧНО ПУТОВАЊЕ...
3Б
3

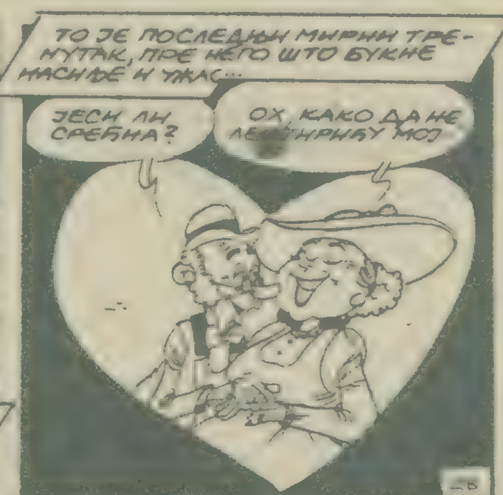

* ПРЕМА ИСТРАЖИВАЊИМА ПРОФЕСОРА Џ. Л. РОБЕРТСА (1839–1913), ЧУВЕНОГ СТРУЧЊАКА ЗА ИСТОРИЈУ ДИВЉЕГ ЗАПАДА У ОВОМ ИНДИЈАНСКОМ ОБИЧАЈУ ТРЕБА ВИДЕТИ ЗАЧЕТАК НАШЕ ДАНАШЊЕ ФИЛМСКЕ „КЛАПЕ“...

...ДИВЉАЧКА ХОРДА НАСРЋЕ НА КОЛА...
ИНДИЈАНЦИ!
БАНЗАЈ!
ОЛЕ, ОЛЕ-ОЛЕ-ОЛЕ!
ХУНГА! КУНГА!
ЈЕ Л' ВАМ ПОСЛЕ ЗАЛАСКА СУНЦА ПЛАЋАЈУ ПРЕКОВРЕМЕНИ РАД?
ЈУ-ЈУЈУ!

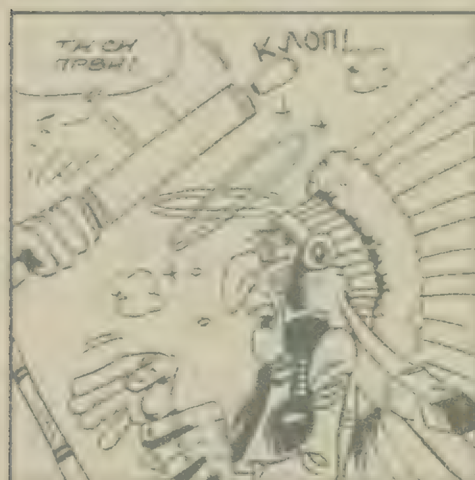

СВИ НА БОРБЕНЕ ПОЛОЖАЈЕ!

НАРАВНО, ТУ КОМАНДУ...

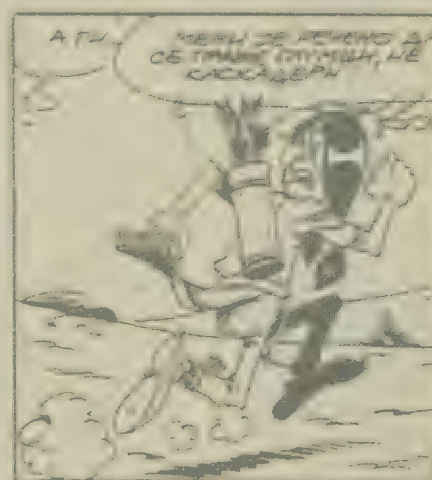

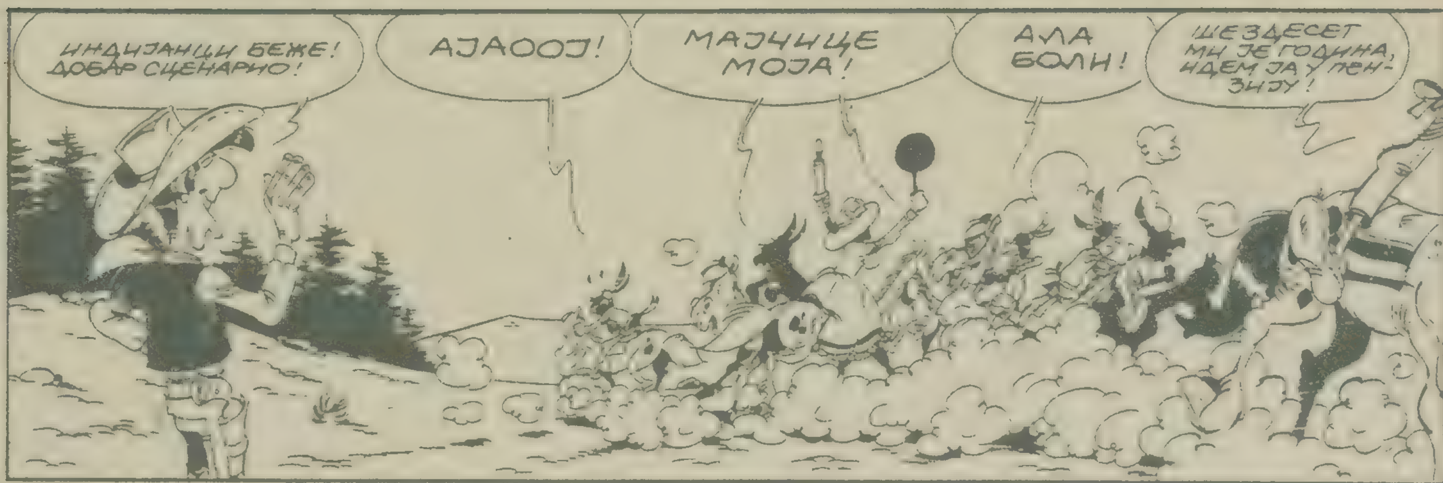

НАПРЕД ЗА ОТАЏБИНУ!
БЕЖИМО! ВИДИ ОВУ ЛУДАЧУ!
МОЖЕ ЗАЧАС ДА СЕ ДОГОДИ НЕСРЕЋА...

ТИ СИ ПРВИ!
КЛОП!

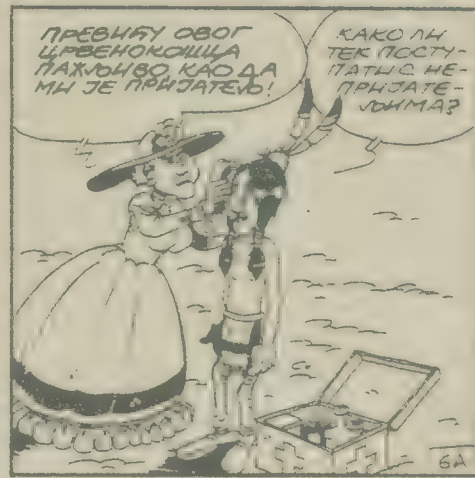

ТИ ДРУГИ!
БОНГ!

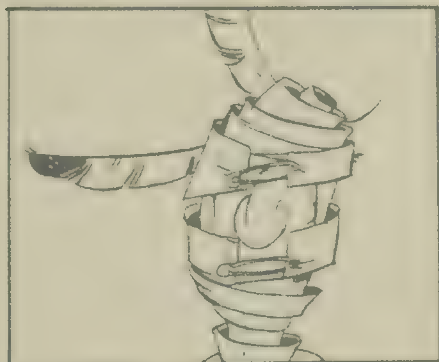

А ТИ...

ПРЕМА ВЕЋ ПОМЕНУТОМ ПРОФ. Џ.Л. РОБЕРТСУ (1842-1922), ОВАЈ ЗАВОЈ ИЗ КОГА ВИРИ ЦРВЕНО ЛИЦЕ ПРЕДСТАВЉА ПРВИ ИЗВОР МЕЂУНАРОДНОГ СИМБОЛА – ЦРВЕНОГ КРСТА.

ГЛЕ СТРАНЦИ... ОСТАВИ-ТЕ СВАКУ НАДУ, ВИ КОЈИ УЛАЗИТЕ...
АХ! ПРАВА МУШКА АТМОСФЕ-РА ДИВЉЕГ ЗАПАДА!

САМО МИРНО! ХОЋУ ПЕТ ШНИЦЛИ!
ЗА МЕНЕ ФАШИРАНУ...

СМРДЉИВИ КОЈОТЕ! ГУБИ МИ СЕ С ОЧИЈУ!
ТАКО МИ МОГ ОЦА И ЊЕГОВОГ СИНА ТЕБИ ЖИВОТ ВИСИ О КОНЦУ!
ЛОПОВЕ ЈЕД-АН! ВАРАШ НА КАРТАМА, А?

КО СИ ТИ, ЖЕНО, ДА НЕ ДРХТИШ ОД СТРАХА У ОВОЈ ЈАЗБИНИ СИЛЕЏИЈА И УБИЦА?
7А

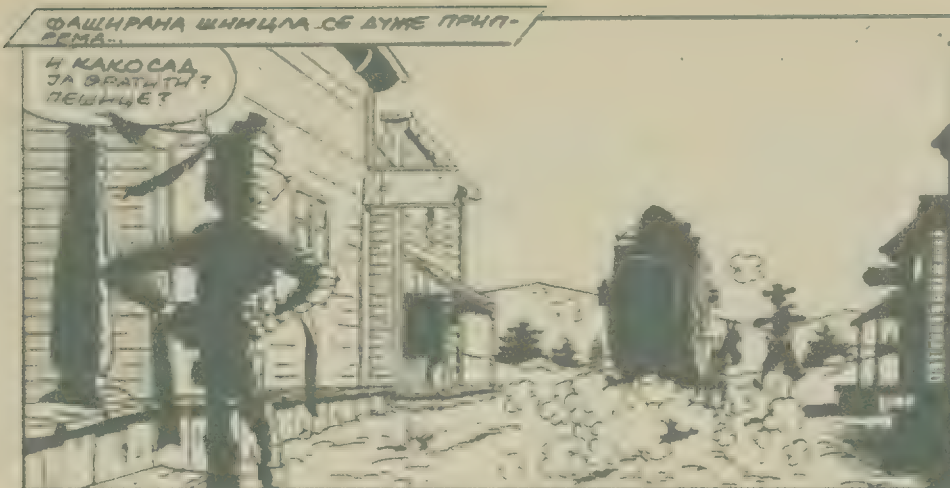
НИСАМ ЈА ЖЕ-НА, ВЕЋ ДАМА...

...И НАУЧИЋУ ВАС ДА СЕ ПРЕМА МЕ-НИ...

...НЕЖНО ПОНАШАТЕ!

А ТИ, ПАЈАЦУ, ГДЕ СУ МОЈИХ ПЕТ ШНИЦЛИ?

ЗА ПОЧЕТАК, НИЈЕ ЛОШЕ!
МОЈА ШНИЦ-ЛА ФАШИРАНО, МОЛИТИ ЛЕПО...
7Б

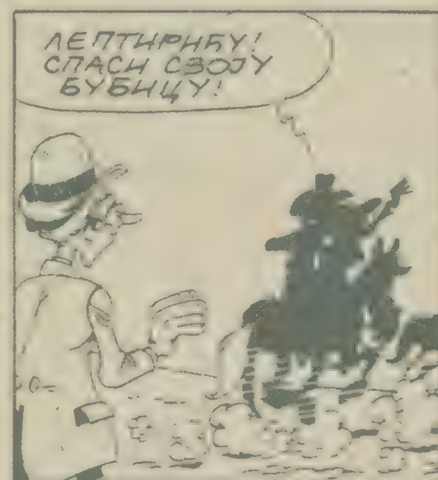

ФАШИРАНА ШНИЦЛА СЕ ДУЖЕ ПРИПРЕМА...
И КАКО САД ДА ВРАТИТИ? ПЕШИЦЕ?

АКО СЕ ДОБРО СЕЋАМ, НА СЛЕДЕЋОЈ КРИВИНИ ПОЧИЊЕ ТРЕЋИ ЧИН...
ОСЕЋАМ ДА ОДСАД ВИШЕ НЕЋЕ БИТИ НИКАКВИХ УЗБУЂЕЊА...

ШТА САМ РЕКАО?
СТОЈ! РУКЕ УВИС!

КО СЕ САМО МРДНЕ, ДОБИЋЕ МЕТАК У ЧЕЛО!
ВИ ОСТАЛИ БУДИТЕ МИРНИ! ХОЋЕМО САМО ТУЖЕНСКУ!

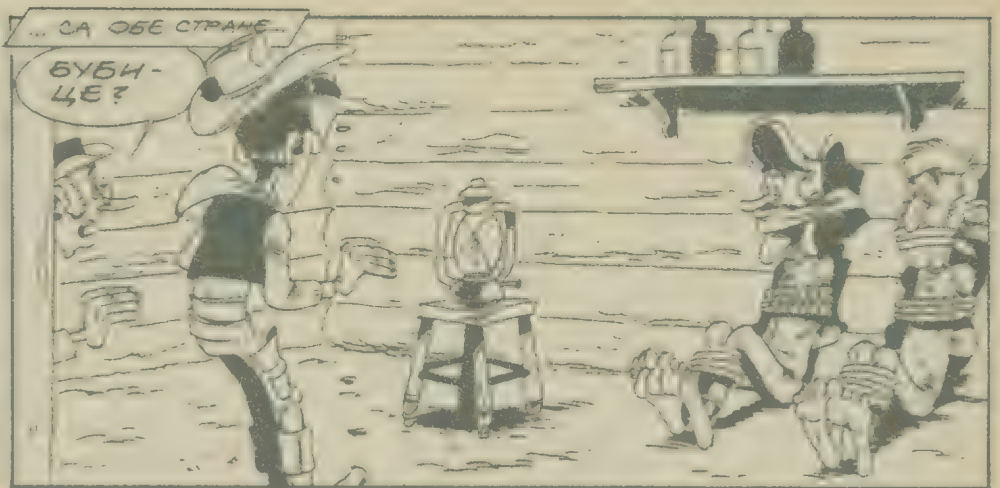
КАКАВ ГЛУМАЦ, ОВАЈ ТАЛИЧНИ! УМЕ ЧАК ДА ИЗИГРАВА И КУКАВИЦУ!

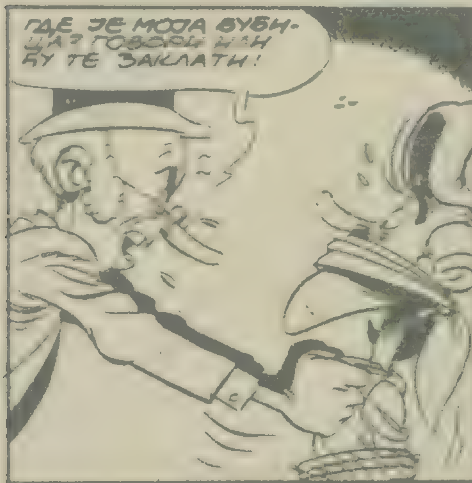
НИЈЕ ПОШТЕНО! ВИ ИМАТЕ ПИШТОЉ!

ЛЕПТИРИЋУ! СПАСИ СВОЈУ БУБИЦУ!

МОЈА МАЛА БУБИЦА У РУКАМА РАЗБОЈНИКА...
НЕ БРИНИТЕ, ЛЕПТИРИЋУ! МИСЛИМ ДА ЗНАМ ГДЕ ЈЕ ЊИХОВ ВРЛОГ...

ЗАИСТА, ПОНОВНИ САСТАНАК БИО ЈЕ ПЛАНИРАН НЕДАЛЕКО ОДАТЛЕ...
БУБИЦЕ! ЈЕСИ ЛИ ТУ?
ПСТ! ТИШИНА!

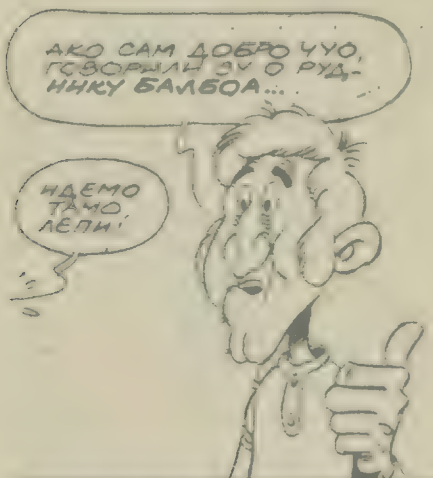

ИЗНЕНАЂЕЊЕ ЈЕ БИЛО...
ТРЕС!

... СА ОБЕ СТРАНЕ...
БУБИ-ЦЕ?

ГДЕ ЈЕ МОЈА БУБИ-ЦА? ГОВОРИ ИЛИ ЋУ ТЕ ЗАКЛАТИ!

ОВО НИЈЕ БИЛО ПО ПРОГРАМУ!

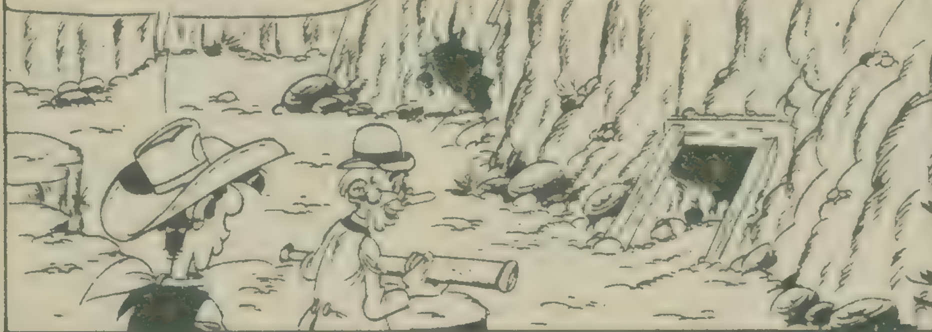

ТАМАН СМО СЕ СПРЕМАЛИ ДА ПРЕСРЕТНЕМО КОЛА, КАД СУ НАС НАПАЛИ НЕКИ ДРУГИ РАЗБОЈНИЦИ!...

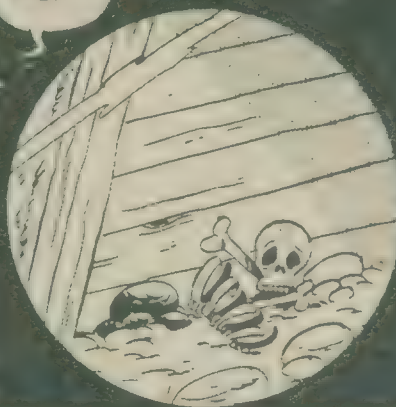

АКО САМ ДОБРО ЧУО, ГОВОРИЛИ ЗУ О РУД-НИКУ БАЛБОА...
ИДЕМО ТАМО, ЛЕПИ!

ЉУБАВ МУ ДАЈЕ КРИЛА...
И НАУЧНИЦИ ПОНЕ-КАД МОРАЈУ ДА СЕ ПОКАЖУ КАО ЉУДИ ОД АКЦИЈЕ...
БУБИЦЕ, ЕВО МЕ! ДОЛАЗИМ!

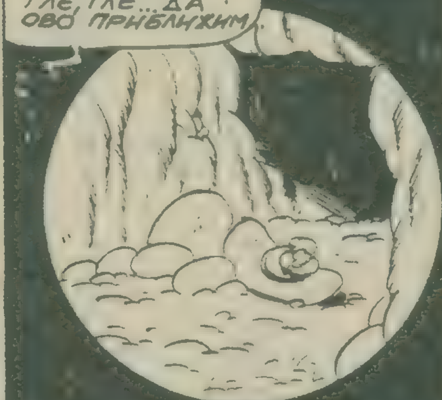

ЗА ТО ВРЕМЕ ДУБОКО У РУДНИ-КУ.
НЕ, НЕЋУ ДА ПОТПИШЕМ, И ГОТОВО!
НЕ ВРЕДИ, ТВРДО-ГЛАВА ЈЕ КАО МАЗ-ГА...
НЕМОЈ ДА ВРЕЂ-АШ МОЈУ МАЗГУ...

ПОТПИСАЋЕТЕ ВИ, ГОСПОЂИЦЕ! ИМАМО МИ НАЧИНА ДА ВАС НАТЕРАМО... ХЕ ХЕ!
ОВАЈ ГЛАС МИ ЈЕ ПОЗ-НАТ...

СЛЕДЕЋЕГ ЈУТРА...
ОДАКЛЕ ДА ПОЧНЕМО? ОВАЈ РУДНИК ЈЕ ПРАВИ ЛАВИРИНТ, ИМА ДЕСЕТАК УЛАЗА...
ИМАМ ИДЕЈУ! ШТО СЕ ГОЛИМ ОКОМ НЕ ВИДИ, ВИДИ СЕ КРОЗ ДУРБИН!

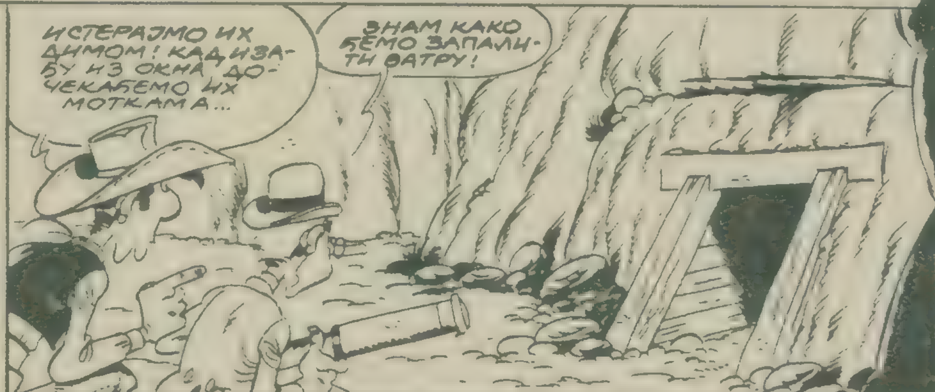

НЕ!

НИШТА!

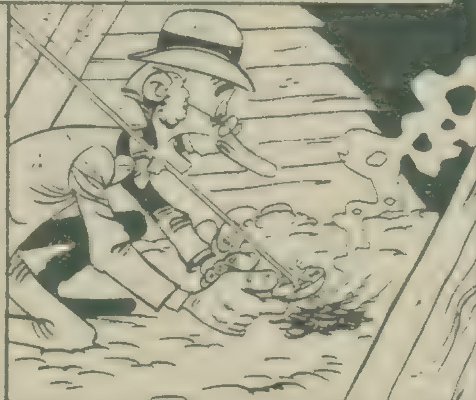

ГЛЕ, ГЛЕ... ДА ОВО ПРИБЛИЖИМ.

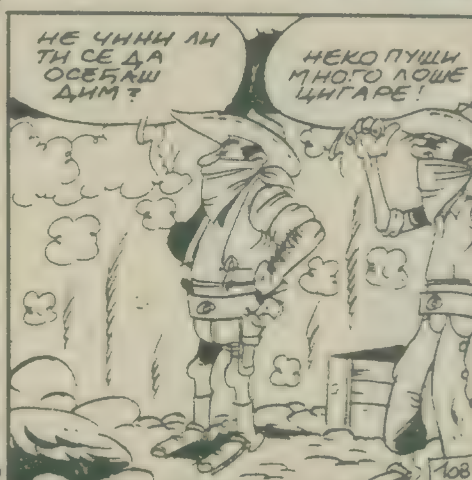

ПА ТО ЈЕ ШЕШИР МОЈЕ БУБИЦЕ!

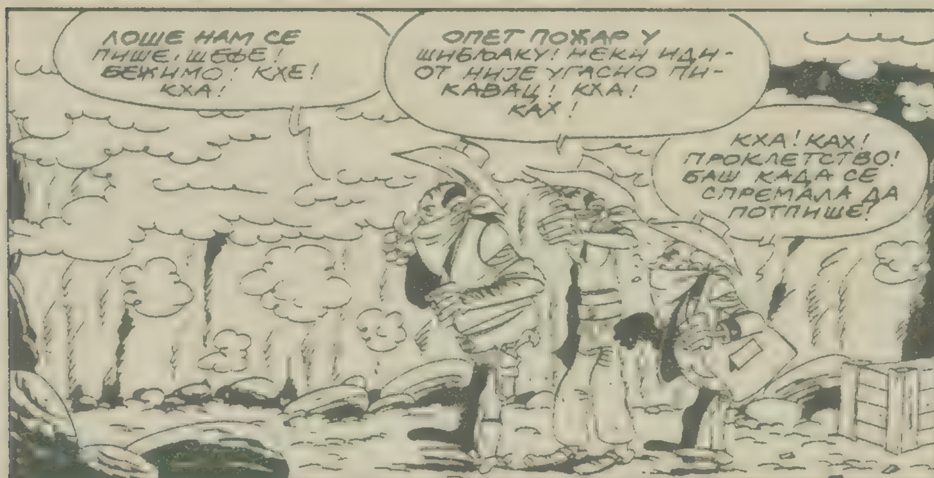

НАПРЕД, ТОМЕ! ХВАТАЈМО ОТМИЧАРЕ!
ДОЗВОЛИТЕ ДА ВАС ПОТСЕТИМ ДА НЕМАМО ОРУЖЈА...

АЛИ ЛУКАВСТВО ЈЕ ЧЕСТО НАЈБОЉЕ ОРУЖЈЕ. ТАЛИЧНИ ТОМ СЕ СЕТИО НАЧИНА КОЈИМ ТРАПЕРИ ИСТЕРУЈУ ЗВЕРИ ИЗ ЈАЗБИНА...
ИСТЕРАЈМО ИХ ДИМОМ! КАД ИЗАЂУ ИЗ ОКНА, ДОЧЕКАЋЕМО ИХ МОТКАМА...
ЗНАМ КАКО ЋЕМО ЗАПАЛИТИ ВАТРУ!

ЈА ЋУ СЕ ПОБРИНУТИ ЗА ОГРЕВ!

УСКОРО ПЛАМЕН ЈЕ БУКНУО, А ВЕТАР ЈЕ ПОТЕРАО ОБЛАКЕ ДИМА У РУДНИК...

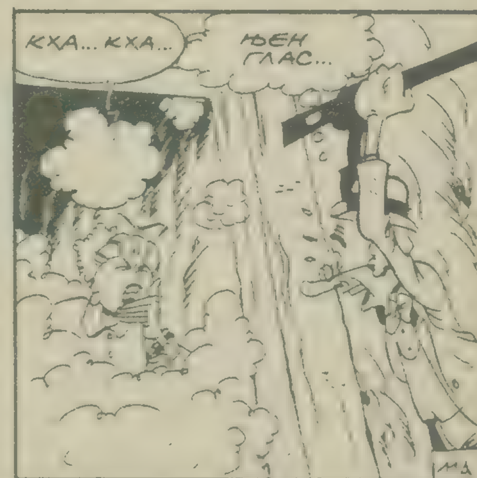

НЕ ЧИНИ ЛИ ТИ СЕ ДА ОСЕЋАШ ДИМ?
НЕКО ПУШИ МНОГО ЛОШЕ ЦИГАРЕ!

ЛОШЕ НАМ СЕ ПИШЕ, ШЕФЕ! БЕЖИМО! КХЕ! КХА!
ОПЕТ ПОЖАР У ШИБЉАКУ! НЕКИ ИДИОТ НИЈЕ УГАСИО ПИКАВАЦ! КХА! КАХ!
КХА! КАХ! ПРОКЛЕТСТВО! БАШ КАДА СЕ СПРЕМАЛА ДА ПОТПИШЕ!

КХА! КХА! ОВАЈ ДИМ... ДА НИЈЕ ТО... КХА... КХА... НЕКА ИДЕЈА МОГ... ХКАХ... ЛУКАВОГ ЛЕПТИРИЋА?
КХА! БЕЖИМО, ШЕФЕ!

КХА! КХА!
ЛИПА ЈЕ, КАЖУ, ОДЛИЧНА ПРОТИВ КАШЉА!
КЛОП

А ОВО ЈЕ ГЛОГ! У МАСИВНОЈ ДОЗИ!
БОНК!

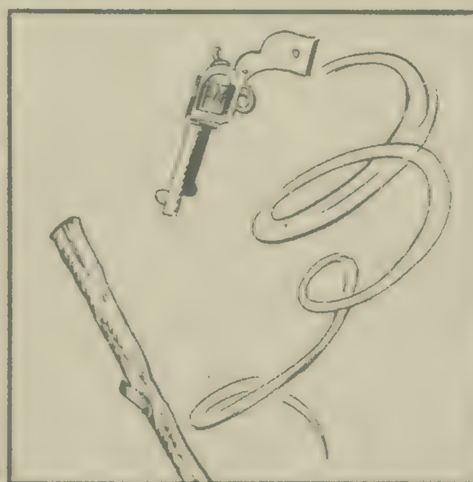

КХА... КХА...
ЊЕН ГЛАС...

СКЛАЊАЈТЕ СЕ ОДАТЛЕ, ИЛИ ЋУ ЈОЈ ПРОСВИРАТИ МОЗАК!

АЛИ, ЛЕПТИРИЋ ЈЕ ЈОШ ЈЕДНОМ ИСКОРИСТИО СОЧИВО...

ТАЛИЧНИ ТОМ ЈЕ ХИТРО РЕАГОВАО...

ПЛАФФ!
11

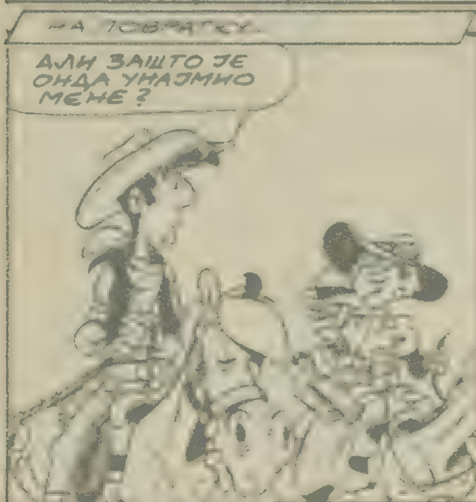

А САД СКИДАЈТЕ МАСКЕ!

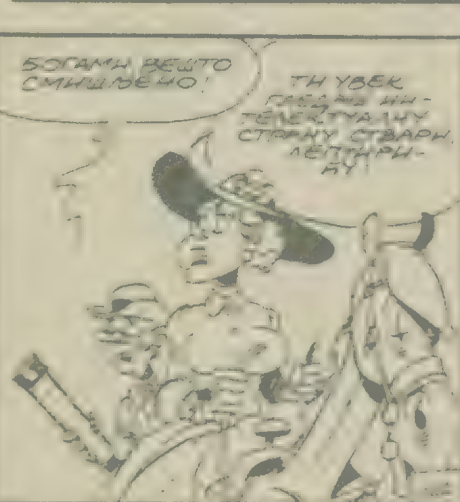

ЧЕЈ ЧЕЈ ЧЕЈ ЧЕЈ...
ВИ? АЛИ ЗАШТО...?
МОЈ ОЧУХ!

ОБЈАСНИЋУ ВАМ ШТА ЈЕ СМИСЛИО ОВАЈ МОЈ ТАКОЗВАНИ ТАТИЦА...
РЕЦИ НАМ, СРЦЕ!

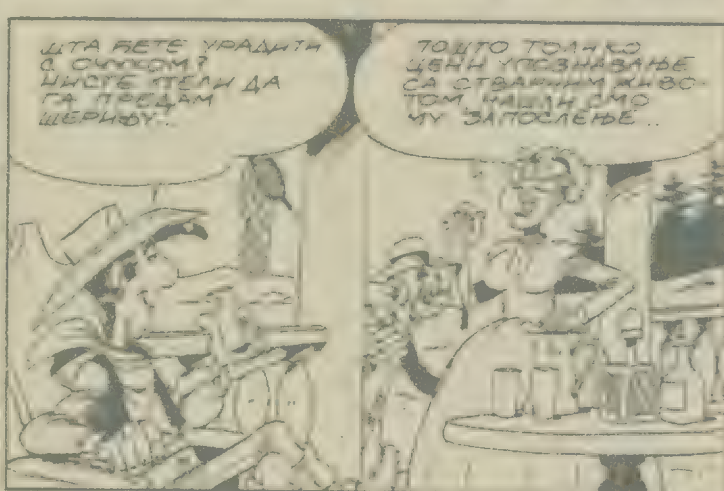

ХТЕО ЈЕ ДА ПОТПИШЕМ ДА СЕ ОДРИЧЕМ МАЈЧИНОГ НАСЛЕДСТВА... ПОСЛЕ ЧЕГА БИ МЕ ЛИКВИДИРАО!

НА ПОВРАТКУ...
АЛИ ЗАШТО ЈЕ ОНДА УНАЈМИО МЕНЕ?

КО БИ ПОСУМЊАО У МЕНЕ, ЧОВЕКА КОЈИ ЈЕ ПАСТОРКУ ПОВЕРИО НАЈВЕШТИЈЕМ И НАЈПОШТЕНИЈЕМ КАУБОЈУ НА ДИВЉЕМ ЗАПАДУ?

БОГАМИ ВЕШТО СМИШЉЕНО!
ТИ УВЕК ГЛЕДАШ ИНТЕЛЕКТУАЛНУ СТРАНУ СТВАРИ, ЛЕПТИРИЋУ!

НЕКОЛИКО ДАНА КАСНИЈЕ...
УХВАТИЋУ ТЕ, БУБИЦЕ!
ПРЕДАЈЕМ СЕ, ЛЕПТИРИЋУ!

ШТА ЋЕТЕ УРАДИТИ С ОЧУХОМ? НИСТЕ ХТЕЛИ ДА ГА ПРЕДАМ ШЕРИФУ...
ПОШТО ТОЛИКО ЦЕНИ УПОЗНАВАЊЕ СА СТВАРНИМ ЖИВОТОМ, НАШЛИ СМО МУ ЗАПОСЛЕЊЕ...

ЈА ВАС НЕЋУ ПРАТИТИ, ГАТЉЕ... МИСЛИМ ДА ВЕЋ ДОБРО ЗНАТЕ ПУТ ДО РУДНИКА!
ЋЕ ТЕ НАДГЛЕДАТИ!
ВРЛО РАДО!
КАКВА ДОБРА ДУША! ОДРЕКАО СЕ БОГАТСТВА И МОЋИ...

ЈА УСАМЉЕН САМ КАУБОЈ, ДАЛЕКО ОД ДОМА СВОГ...
КРАЈ

ТАЈНИ АГЕНТ ШЕПРТЉИК:

У ПОТРАЗИ ЗА ШЕФОМ

ОБРАТИЋУ ДО ШЕФА... МОЖДА ЋЕ МИ ПОНУДИТИ КАФИЦУ!

ЈА САМ, ШЕФЕ! ШЕПРТЉИЋ!

ГЛЕ! ВРАТА СУ ОТВОРЕНА!

УЖАС!

ОВДЕ СЕ НЕШТО ДОГОДИЛО, НЕМА СУМЊЕ!

ХЕЈ! ОВО ЦРВЕНО НА ПОДУ ЈЕ...

...КРВ!

НЕШТО СТРАШНО СЕ ДЕСИЛО ИЗМЕЂУ ОВИХ ЗИДОВА!

НЕКО ЈЕ РАНИО И КИДНАПОВАО ШЕФА!

ЕХ! А БИО ЈЕ ТАКО ДОБАР ЧОВЕК! ШМРК! ШМРК!

БАШ СМО СЕ ЛЕПО СЛАГАЛИ! ШМРК! ШМРК!

АЛИ... ЧЕКАЈ! ШЕСТ МЕСЕЦИ МИ НИЈЕ ДАО ПЛАТУ!

Е, НЕ МОЖЕ ТО ТАКО! НАЋИ ЋУ ГА МАКАР И НА КРАЈ СВЕТА ИШАО! ПОЗВАЋУ БАЗУ...

ОВДЕ ШЕПРТЉИЋ! У СТАНУ САМ КОД НАШЕГ ШЕФА! ДОГОДИЛО СЕ НЕШТО СТРАШНО!

И ШТА САД ТИ ХОЋЕШ, ШЕПРТЉИЋУ?

ЈЕДНОГ ДОБРОГ ПСА ТРАГАЧА С КОЈИМ ЋУ...

...ПОЋИ У ПОТРАГУ ЗА ШЕФОМ!

ОДМАХ ЋЕШ ГА ДОБИТИ, ШЕПРТЉИЋУ...

ЕВО, ВЕЋ ТИ ДОВОДИМ ЈЕДНОГ!

ЗОВЕ СЕ ПРГА! ПАЗИ, МАЛО ЈЕ ПРГАВ И СВОЈЕГЛАВ!

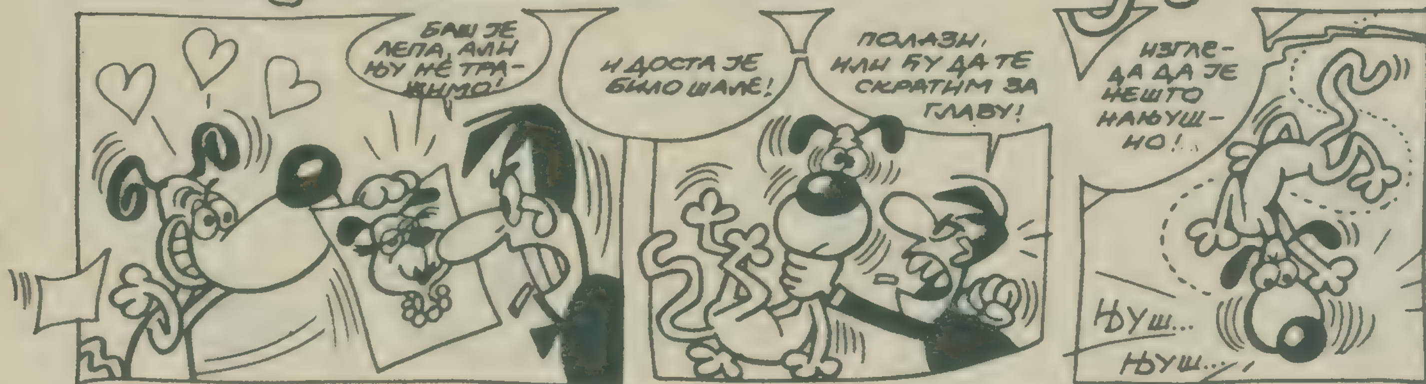
ЈА БИХ ПРЕ РЕКАО ДА ЈЕ ГЛУП! ВИДИ ШТА ЊУШИ!

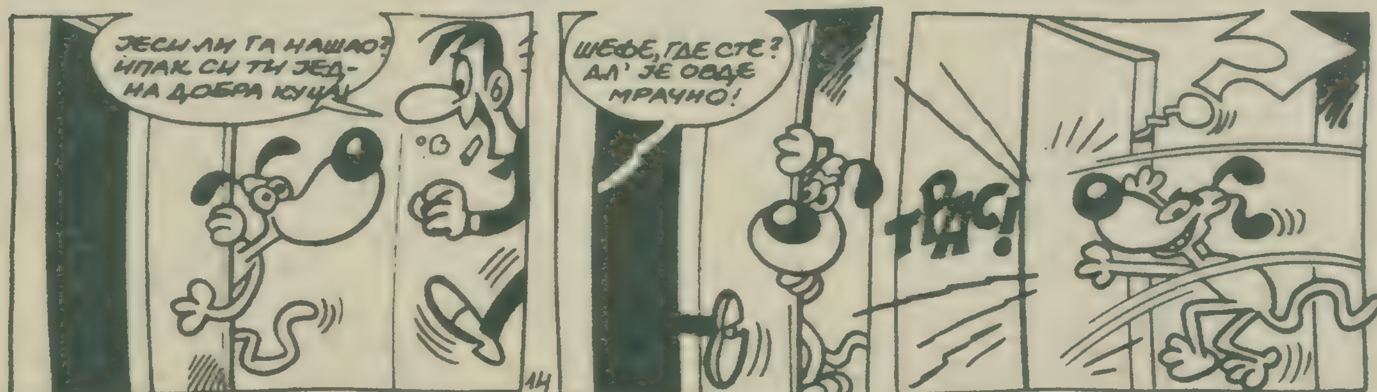
ХММ! ОВО ЈЕ ФИГУРА ИЗ XI ВЕКА! ПРИПАДА ПРЕКОЛУМБОВСКОМ ПЕРИОДУ!

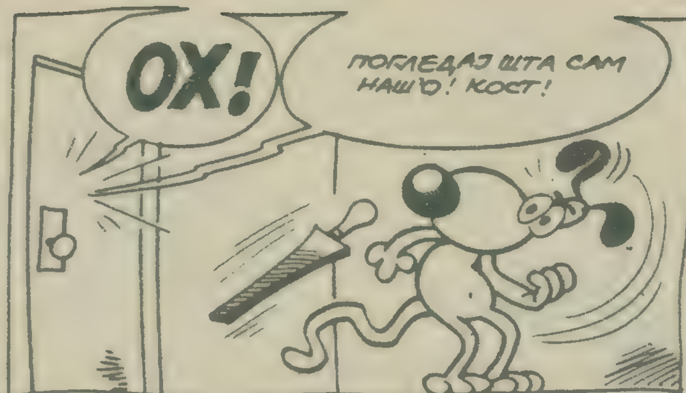
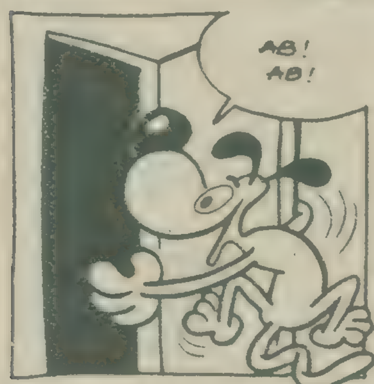
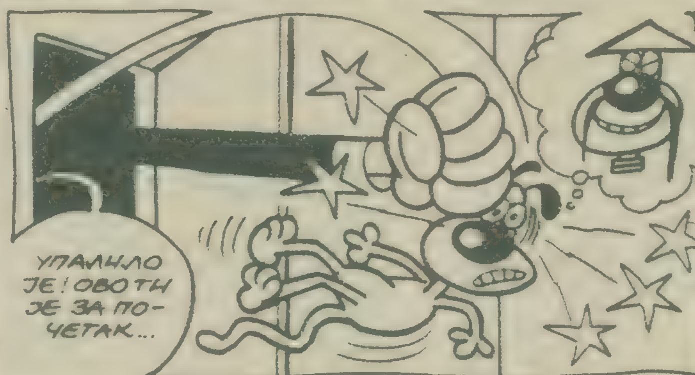

ПРЕЂИМО НА СТВАР, КУЦО! ДАЋУ ТИ ДЕО ОДЕЋЕ МОГ ШЕФА ДА ОМИРИШЕШ!
ЕВО! НАШ'О САМ ЊЕГОВУ ЧАРАПУ!
УВЕК ИСТИ ОВЕШТАЛИ МЕТОД!
ЊУШ... ЊУШ...
ВИДИ ТИ ЊЕГА! КАКО ИМА ПРЕФИЊЕН ЊУХ!
ПШШШ... ПШШШ... ПШШШ...
ШАНЕЛ 5
ПОТРАЖИЋУ НЕШТО ДРУГО!

ЕВО, ОЊУШИ ЊЕГОВ КУЋНИ ОГРТАЧ...
КУДА ТО ЈУРИ? ЗАР ЈЕ ВЕЋ НА ТРАГУ!?
ИЗГЛЕДА ДА НИЈЕ ЛОШ ПАС...
ПРГО!

ХЕЈ! ДИЖИ СЕ И СКИДАЈ ТО СА СЕБЕ!
ОВДЕ СИ ДА БИ РАДИО!
ДОБРО ГЛЕДАЈ! ЊЕГА ТРАЖИМО!

БАШ ЈЕ ЛЕПА, АЛИ ЊУ НЕ ТРАЖИМО!
И ДОСТА ЈЕ БИЛО ШАЛЕ!
ПОЛАЗИ, ИЛИ ЋУ ДА ТЕ СКРАТИМ ЗА ГЛАВУ!
ИЗГЛЕДА ДА ЈЕ НЕШТО НАЊУШИО!
ЊУШ... ЊУШ...

ЈЕСИ ЛИ ГА НАШАО? ИПАК СИ ТИ ЈЕДНА ДОБРА КУЦА!
ШЕФЕ, ГДЕ СТЕ? АЛ' ЈЕ ОВДЕ МРАЧНО!
ТРАС!

ПРГО! ОТВОРИ ВРАТА И ПРЕСТАНИ ДА СЕ ИЗМОТАВАШ!
САМО ДА ИЗАБЕМ, ВИДЕЋЕШ ТИ КО ЈЕ ШЕПРТЉИЋ!
ДУМ! ДУМ!
НЕЋУ ВИДЕТИ, ЈЕР НЕЋУ ДА ТИ ОТВОРИМ!

ОХ!
ПОГЛЕДАЈ ШТА САМ НАШ'О! КОСТ!

АВ! АВ!

УПАЛИЛО ЈЕ! ОВО ТИ ЈЕ ЗА ПОЧЕТАК...

...А САД ЋУ ДА ТЕ ВЕЖЕМ!

НЕЋЕШ ТИ ВИШЕ МЕНЕ ДА НАМАГАРЧИШ!
НАУЧИЋУ ТЕ ДА БУДЕШ ПОСЛУШАН ПАС!

ИМА ДА СЕ ЗНА КО ЈЕ ОВДЕ ГОСПОДАР!

ДОБАР ДАН, ШЕПРТЉИЋУ! КУДА ТО ИДЕТЕ?

У ПОТРАГУ ЗА МОЈИМ ШЕФОМ! ВОДИМ И ПСА!

ПСА?!

ЈА БИХ ГЛАВУ ДАЛА ДА ЈЕ ТО ОНАЈ МАЛИ СА ТРЕЋЕГ СПРАТА!

ОПЕТ МЕ ЈЕ НАСАМАРИО! ГРРР!
СРЕЋКООО! ГДЕ СИ, СИНЕ?

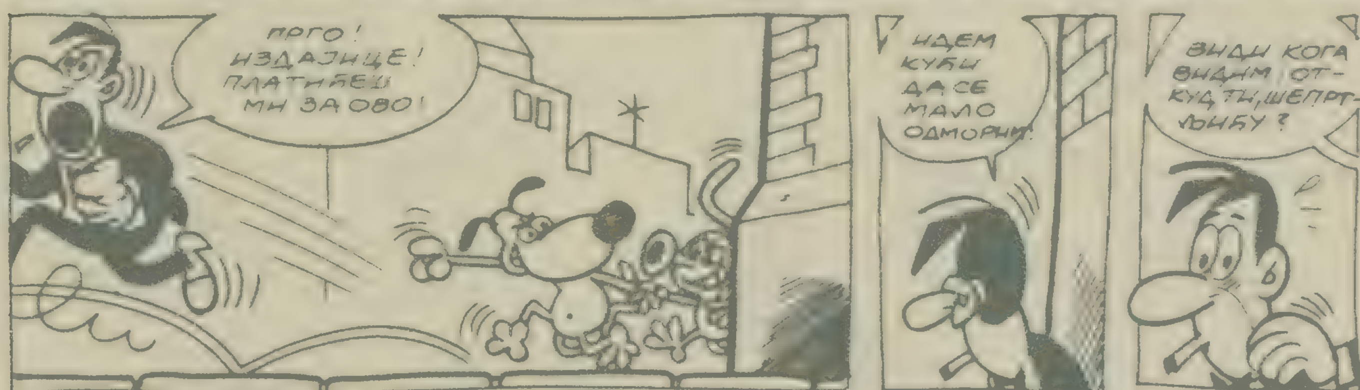
САМО КАД ГА ШЧЕПАМ...
ХЕЈ! ЕНО ГА!

БЕРИ КОЖУ НА ШИЉАК, ПРГО!

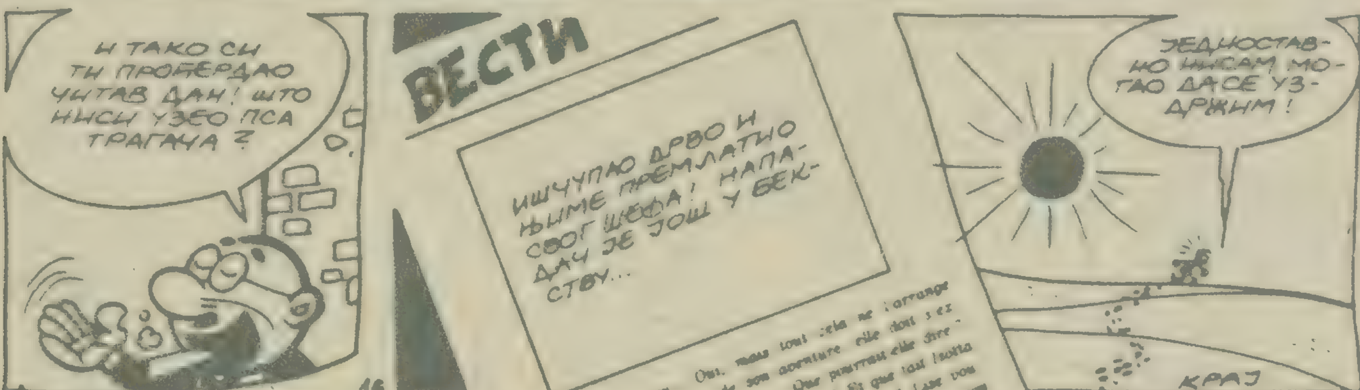

ИЗВИН'ТЕ... ЈА... МИСЛИО САМ ДА ЈЕ МОЈ ПАС... ХЕ, ХЕ!

ИЈАО! БАШ СУ НЕЗГОДНИ ОВИ МАРСОВЦИ!
УСПЕО САМ ДА ИЗВУЧЕМ ЖИВУ ГЛАВУ!
ПРГО! НАЗАД!

У ПОТРАГУ ЗА МОЈИМ ШЕФОМ! СМЕСТА!
ДАЈЕМ ТИ ДВАНАЕСТ СЕКУНДИ ДА ГА НАЂЕШ!
ШЕСТ... СЕДАМ...
ОСАМ...
ДЕВЕТ...
ЈЕДАНАЕСТ
ДЕСЕТ...
ДВА...
И...
ZIIP!
...НАЕСТ!

ПРГО! ИЗДАЈИЦЕ! ПЛАТИЋЕШ МИ ЗА ОВО!
ИДЕМ КУЋИ ДА СЕ МАЛО ОДМОРИМ!
ВИДИ КОГА ВИДИМ! ОТКУД ТИ, ШЕПРТЉИЋУ?

ТРАЖИМ СВОГ НЕСТАЛОГ ШЕФА...
НЕСТАЛОГ? А КО САМ ЈА?
ПРИНЦ ИЗ БАЈКЕ?
ШЕФЕ! ЖИВИ СТЕ! ТАКО САМ БРИНУО...
ВИДЕО САМ КРВ У ВАШЕМ СТАНУ...
ЧИТАВ ДАН ВАС ТРАЖИМ!
МА КАКВА КРВ, ШЕПРТЉИЋУ! ТО ЈЕ МОЈ КУЋИЋ ПРОСУО ФАРБУ И НАПРАВИО САВ ОНАЈ НЕРЕД!

И ТАКО СИ ТИ ПРОЋЕРДАО ЧИТАВ ДАН! ШТО НИСИ УЗЕО ПСА ТРАГАЧА?
16
ВЕСТИ
ИШЧУПАО ДРВО И ЊИМЕ ПРЕМЛАТИО СВОГ ШЕФА! НАПАДАЧ ЈЕ ЈОШ У БЕКСТВУ...
ЈЕДНОСТАВНО НИСАМ МОГАО ДА СЕ УЗДРЖИМ!
КРАЈ

ЗАБАВНИКОВА РАДИОНИЦА

МУВАЛИШТЕ

V ДЕО

РОЗА - ПЛАВИ ТЕСТ

ДРАГИ НАШИ РАДИОНИЧАРИ, НАЈЗАД ЈЕ СТИГАО ОНАЈ ВЕЛИКИ ТРЕНУТАК... ЗАПРАВО, ДВА ТРЕНУТКА [illegible] ДАНАС ВАС [illegible] У ЧЕМУ ЈЕ РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ [illegible] ДЕЧАКА И ДЕВОЈЧИЦА? [illegible] „МУВАЛИШТЕ" ЈЕ ПРИПРЕМИЛО [illegible] ТЕСТ КОЈИ МОЖЕТЕ СМАТРАТИ [illegible] ПУТОМ. АКО ГА УСПЕШНО ПОЛОЖИТЕ – [illegible] ДА СТЕ СПРЕМНИ ЗА СВЕТ ОДРАСЛИХ.

Покушајте да се сетите када сте чули и ко вам је изговарао овакве речи:

– Шта се пекмезиш к'о нека жена?

– То не доликује дечацима (девојчицама).

– 'Ајде, Сека Персо једна (за дечаке)

– Види је, мушкарача (само за девојчице).

Добро, није важно ко и када је увео ова правила; важно је да она постоје, да их се одрасли придржавају и да наш улазак у њихов одрасли свет, увелико зависи од тога хоћемо ли научити и прихватити ова и слична правила

Једно од првих и можда најзначајнијих правила те врсте је: „Дечаци плаво, девојчице роза – и пазите добро да не побркате па да неко залута из роза у плави свет и обратно"!

У плавом свету нема плакања.

У роза свету нема аутомобилчића и пиштоља

У плавом свету мораш бити најјачи, а ако то ниси, буди бар најбржи или, макар, најпаметнији.,. уосталом, ваљда можеш бар у нечему да будеш нај!

У роза свету је досадније, али зато тише и мирније

У плави свет није препоручљиво уносити ништа из роза света и обратно. Осим, ако то не искористите за доказивање различитости два света.

Ми смо проверили – **разлике заиста постоје.** А открићемо вам и какве: Дечаци носе раздељак на левој страни, а девојчице на десној!

Ако вам се чини да је „Мувалиште" неозбиљна установа, мораћемо да вас разочарамо

У „Мувалишту" можете добити диплому коју нигде на свету не издају – диплому којом се потврђује ваша спремност да гордо закорачите у роза-плави свет и удобно живите у њему.

РОЗА - ПЛАВИ ТЕСТ

1. КАДА СЕ ДАЧАКУ СВИЂА ДЕВОЈЧИЦА, ОН БИ ТРЕБАЛО:

а) да јој удари чвргу и сачека да остали отпевају: „Ко се бије тај се воли!"
б) да јој одсече прамен косе и, кад га она запањено погледа, изговори нежно: „Овце треба шишати"
ц) да купи црни спреј и на зиду школе напише њено име + ? (па нек' цела школа лупа главу ко је тај знак питања).
д) ______________________

2 КАДА СЕ ДЕВОЈЧИЦИ СВИЂА ДЕЧАК, ОНА БИ ТРЕБАЛО:

а) да се прави да је заљубљена у другог;
б) да на свим утакмицама навија не за његов тим, већ за њега;
ц) да му ради домаће, а ако је добра из матерњег језика – онда и писмене саставе;
д) ______________________

3 КАД ДЕЧАК ЖЕЛИ ДА ИЗЈАВИ ЉУБАВ, ОН ЋЕ:

а) одлучити да не призна макар га мучили и уцењивали, чак и подмићивали ако треба;
б) написати песму и објавити је на првом јесењем листу који падне у школско двориште;
ц) послати поруку преко школског разгласа: „Ја **нисам** заљубљен у њу и не знам ко то исписује по улазима";
д) ______________________

4. КАД ДЕВОЈЧИЦА ЖЕЛИ ДА ИЗЈАВИ ЉУБАВ, ОНА ЋЕ:

а) то само записати у свој дневник (и приложити карминисани отисак усана преко његовог имена);
б) поверити своју тајну највећој брбљивици на свету и у школи;
ц) на часу домаћинства урадити везен јастук са његовим именом (па још све то у једном великом срцу!) и понудити наставници за школску изложбу.
д) ______________________

5. КАД ДЕЧАК ЗАКАЗУЈЕ ПРВИ САСТАНАК, ОН ЋЕ:

а) за место одредити фудбалско игралиште у време кад VII_1 и VII_2 играју одлучујућу утакмицу за прво место;
б) место и време састанка написати шифровано, па ако је заиста тако паметна нек одгонетне;
ц) прескочити први састанак јер ће на њему увек спетљати, и уместо њега одмах јој заказати други састанак.
д) ______________________

6. КАД ДЕВОЈЧИЦА ЗАКАЗУЈЕ ПРВИ САСТАНАК, ОНА:

а) одмах пита: „Хоћеш ли повести неког друга да ми се другарица не досађује? Ал' немој њега, он ме нервира. Па шта ако ти је он најбољи друг, опет је глуп и досадан!
б) заборави да је **она** та која **њему** заказује па почиње да се нећка и фемка;
ц) девојчице НИКАД не заказују дечацима састанке!
д) ______________________

7. ПРАВИ ДЕЧАЦИ НА САСТАНАК ДОЛАЗЕ:

а) са 10 минута закашњења (стајали би они и дуже иза ћошка, али се увек око деветог минута уплаше да ће отићи)
б) са пола сата закашњења, али уз велике лажи;
ц) тачно на време, али – на погрешно место;
д) ______________________

8. ПРАВЕ ДЕВОЈЧИЦЕ НА САСТАНАК ДОЛАЗЕ:

а) са мамом;
б) са лутком;
ц) без новчаника (па неће ваљда **оне** да часте **њих?**);
д) ______________________

Н. М.

Наравно, у свакој иоле озбиљнијој установи, која држи до свог угледа, дипломе се не издају тек тако. Због тога смо и ми у „Мувалишту" припремили завршни тест.

Дакле, ако желите да дипломирате, оловке у руке (пажња дечаци плаве!), пажљиво попуните наш тест и што брже га пошаљите у „Мувалиште".

Дакле, радионичари, видели сте да питања нису нимало лака и да се до дипломе „Мувалишта" не стиже баш једноставно.

Пишите нам, наша стручна комисија оцениће све радове (напомена: највише бодова носе одговори под д), а дипломе су већ припремљене.

Нашу адресу знате: Редакција „Политикиног Забавника" за „МУВАЛИШТЕ" (или „Радионицу") Македонска 29. 11000 БЕОГРАД.

Илустровао: Љубомир Милојевић Љубац

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

МЕКШЕ СТЕПЕНИЦЕ

Шта фали степеницама? Свашта, али највише то што нису довољно меке да се не изубијамо када се стропоштамо низ њих. Што се Американаца тиче, ствар је крајње озбиљна. Тамо се сваке године на степеницама теже повреди око два милиона људи.

Џон Темплер, професор архитектуре са Технолошког института Џорџије, уверен је да овоме има лека. У то име недавно је спровео обимно истраживање у коме се од добровољаца тражило да се пењу и силазе низ нарочито направљене степенице. Њихова посебност састојала се у томе што би, а изнебуха и увек на другом месту, један степеник одједном пропао, што је, по правилу, изазивало стрмоглављивање добровољаца. Испитаници су од повреда били заштићени кацигама и заштитним комбинезонима, а њихове падове снимала је камера.

Експериментално котрљање сада је завршено. Професор Темплер, додуше, још не зна који би то материјал коначно могао да степенице учини безопасним (снимци падова још се изучавају). Зна, међутим, шта му је циљ: материјал који неће изменити уобичајени облик и изглед степеништа, али ће ублажавати силину падова. Нешто као неприметни тапацирунг.

У паузама овог пројекта Џон Темплер већ планира нови. На реду је ограда на степеништу. Чему меке степенице, ако човек прво меко падне низ њих и на крају удари главом о тврду ограду?

НАЈОДВРАТНИЈИ УКУС НА СВЕТУ

Ако мислите да је укус поквареног млека најгори укус на свету, онда сигурно нисте окусили вилекс. Ово неотровно хемијско једињење настало је у лабораторији фирме „Атомерџик кемилакс" из Фармингдејла у држави Њујорк и, како се тврди, најгорча је супстанца позната човечанству.

Вилекс је настао мешањем вештачког заслађивача сахарина са хемикалијом званом денатонијум бензоат. Одвратни укус толико је јак да се, чак и када се разблажи 12 милиона пута, ништа битно не мења. Остаје неподношљиво горак. Један од хемичара извео је следећи експеримент. Нанео је незнатну количину вилекса на стабла својих шећерних јаворова и добио шта је тражио. Те године није имао јаворов сируп, јер му је вилекс безнадежно покварио слатки укус.

Шта ће нам уопште тако неподношљиво горко? Па рецимо, вилекс би могао да се користи као изванредно средство за растеривање ајкула (при чему, ваљда, никако не би било препоручљиво да и купачи прогутају коју капљицу воде). Могао би, затим, да се наноси на кесе за ђубре и тако једном за свагда реши ствар са изгладнелим псима луталицама и авлијским мачкама. Врло су заинтересоване и америчке осигуравајуће компаније које најозбиљније разматрају могућност заштите разноразних отровних средстава која се користе у домаћинству како би смањиле ризик да их деца прогутају.

Све у свему, одвратно горко, али можда, на крају крајева, ипак корисно.

БАГАТЕЛНА МИКРОТАЧКА

Крадљивци уметничких слика и фалсификатори могу да крену да се презнојавају, колекционари и галеристи да одахну. Ово се не чује први пут, али Ајоан Крихан, нуклеарни физичар из Њујорка, уверен је да је његово откриће оно право.

Спас од лопова и фалсификатора почива у радиоактивном „отиску прста" који би од сада па надаље требало да добије свака вредна слика. Криханов метод почива на мешавини радиоизотопа и полимерске смоле која се у виду микротачкице може нанети на свако дело (почев од уља до скулптура). Пошто се тачкица нанесе, забележи се њен положај као и количина радијације коју емитује. Подаци се затим смештају у компјутер, уз опште назнаке о делу.

Свака тачка имала би различит број изотопа, па према томе и различит степен радијације, то другим речима значи да би се радиоактивност сваке обележене слике разликовала, као отисци прстију код људи. Чак и кад би лопов или фалсификатор успео да открије где се налази микротачка, што је по мишљењу Крихана тако рећи немогуће, то му не би нимало помогло. Тачкица се не да уклонити ни на који начин.

Микротачка је, иначе, већ заштићена патентом и спрема се да уђе у велики бизнис посредством компаније коју је Ајоан Крихан недавно основао. Пошто једна тачкица? Сто долара. Багатела!

НЕКА ВАШКА КАЖЕ

Нека нам читаоци опросте што помињемо тако непопуларног инсекта као што је ваш: осим што је гадна и досадна кад се запати у коси, врло је опасна јер преноси тифус. Али, однос према вашима био је код разних народа у разним историјским раздобљима веома различит. Узмимо, на пример, једну цивилизовану Швајцарску и у њој град Груденбург. Некад је овде коришћена занимљива процедура приликом бирања градоначелника.

Прво и прво, сматрало се да градоначелник Гурденбурга може да постане само поштен човек. Мерило поштења била је густа широка брада, а друго, избори су у овом граду од давнина поверавани инсекту. Кандидати за место градоначелника седели би око стола и спуштали браде на даску. Тада би посебан човек – као што хокејашки судија избацује пак на терен – постављао насред стола вашку. Онај на чију би се браду успузала вашка постајао је градоначелник.

Можда и имате неке примедбе на овакав изборни поступак, али једно не може да му се оспори – поткупљивање бирача било је искључено.

Илустровао: Зоран Петковић-Петко

ХИ-МЕН И ГОСПОДАРИ СВЕМИРА

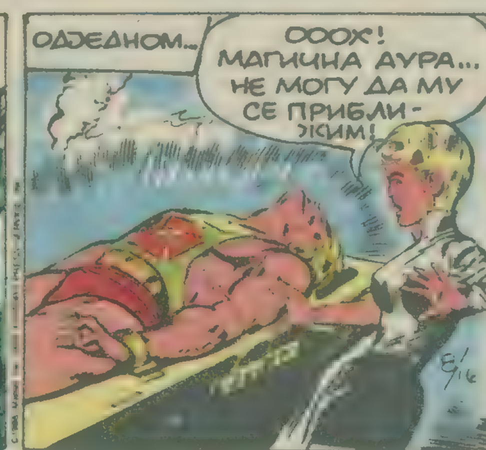

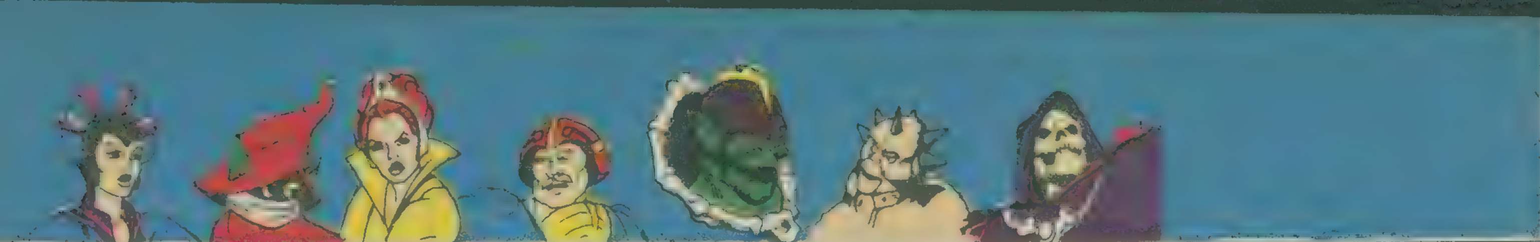

ОДЛИЧНО, ТИЛА... НАПОН БИ СВЕ ДИГАО У ВАЗДУХ ДА НИСИ ПОЛОМИЛА РУЧКУ!
ВАЉДА НИЈЕ ПРЕКАСНО!

ХИ-МЕНЕ! РЕЦИ НЕШТО! МОРАШ СЕ ПРОБУДИТИ!

ОРКО, НИЈЕ ВАЉДА...

УФ... ОСЕЋАМ СЕ КАО ДА САМ СЕ УПРАВО РВАО СА ЧЕТОМ ВОЈНИКА!

НИСИ ДАЛЕКО ОД ИСТИНЕ! У ЈЕДНОМ ТРЕНУТКУ САМ СЕ УПЛАШИО ДА ТЕ НЕ ИЗГУБИМО...
ОЦЕ... ЕНО НОВОГ ПРОБЛЕМА... ПОГЛЕДАЈ!

ХИ-МЕН ЈЕ ЖИВ И ЗДРАВ... КО ЈЕ САД ОВО?

ЗНАЧИ, МОЈ ОГЛЕД НИЈЕ УСПЕО... У ШТА ТО БУЉИТЕ?

ТВОЈ ОГЛЕД ЈЕ МОГАО ДА НАПРАВИ ЧУДО... АЛИ МОЈ ЈЕ, ЗАТО, УСПЕО! ХОРДАК СЕ ВРАТИО НА ЕТЕРНИЈУ!
У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ: ПОВРАТАК ХОРДАКА

Шта се крије иза имена

УПОТРЕБА МАШТЕ
(други део)

Лачни Франз (Гладни Франц) – Ево шта о томе каже певач групе Зоран Предин: „Кад смо се окупљали, ја сам постепено добијао визију како би група требало да ради. Остала четворица из групе у почетку су били традиционалисти, и по мишљењу и по свирању. Рецимо, хтели су да име групе буде „Без ограничења". Захтевао сам да буде Лачни Франз а они нису могли да схвате чему тако глупо име, зашто не неко, бар мало фрајерско. Име групе везано је за типа из књиге „Квака 22". Он се зове гладни Џо. У то доба царовала је диско музика и сви ти дискоидни бендови као Boney M били су на врхунцу, па смо ми додали тај придев лачни, у смислу – гладни рока. А пошто је Џо најчешће америчко име, паралела је био Франц, најчешће штајерско име. Слово Ц на крају смо променили у З, онако, забаве ради".

Луна – Новосадска група која је на жалост врло кратко трајала. Инспирацију је потражила у италијанском језику (луна значи месец). По распореду групе певач Слободан Тишма је свој стари састав обновио новим члановима.

La Strada (на италијанском улица). Склоност ка истом језику је остала.

Лајбах – Немачки назив за Љубљану.

Мартин Крпан – по словеначком народном јунаку. Фран Левстик је написао књигу о њему.

Мизар – По арапском предању Мизар је звезда наде, звезда водиља кроз пустињу која путницима помаже да се не изгубе.

Рибља чорба – Жаргон за менструацију.

Осми путник – Године 1979. Ридли Скот режирао је филм са истим насловом.

Партибрејкерс (Журколомци) – Цане, певач групе, једном приликом је изјавио: „То име нам је дао Манзанера, наш први бубњар. Седели смо на Ташу и ја му кажем, замисли да смо негде на некој журци а око нас много глупих људи и опасних риба. И ми их све развалујемо, лупамо им акваријуме зато што нико не примећује да смо ту. А Манзанера каже: Партибрејкерс. И стварно ми смо са 16 година били прави журколомци. Шетали смо по симсу, мазали дипломатска кола мајонезом, купали неке рибе и бацали им ствари кроз прозор."

Несаломиви – По познатој телевизијској серији и филму о Елиоту Несу, полицајцу који се борио против мафије.

Панкрти – На словеначком то значи копилад. По самој звучности одговарало је групи која је међу првима код нас свирала панк, а поред тога панкери су се трудили да за себе смисле што увредљивије називе.

Пекиншка патка – Врста јела из кинеске кухиње.

Плава трава заборава – По Дражену Врдољаку, оснивачу групе: „Све је кренуло од песме Арсена Дедића „Плава ружа заборава". Онда сам ружу замијенио за траву будући да асоцира на blue grass, што је назив за једну врсту кантри музике."

Прљаво казалиште – У једној епизоди стрипа Алан Форд чланови дружине Т.Н.Т. долазе у позориште које се зове „Прљаво казалиште".

Рани мраз – Ђорђе Балашевић је својевремено напустио групу Жетва и пошто се нису растали баш као пријатељи, свој следећи састав назвао је Рани мраз, по сибирској пословици „Ако се надаш доброј жетви чувај се раног мраза".

С времена на време – Име је настало због почетне несталности групе. Наиме, у почетку им је највећа невоља била да се сва четворица окупе за неко дуже време, тако да су наступали с времена на време.

Стидљива љубичица – Гитариста и оснивач групе Златко Ђурашина својевремено је уснио сан: Он је члан супергрупе у којој још свирају Ерик Клептон и Битлси. У том сну, на бубњевима као симбол групе била је нацртана једна нежна љубичица. Када је основао свој састав Златко је употребио симбол из своје ноћне визије.

С.Т.Р.А.Х. – Ову скраћеницу је Која из Дисциплине кичме промишљиво протумачио као Свако То Разуме Ако Хоће. Иначе чланови групе дуго су се колебали око имена па су се цео један дан звали Чоло банда по имену једне уличне банде из филма „Напад на полицијску станицу". Следећег дана су се предомислили јер су закључили да би то могло да се протумачи као банда Здравка Чолића. А то им је било глупо. Онда су се одлучили за ово име. Иначе у стрипу „Челична панџа" Луис Крендл сè бори против тајне организације С.Т.Р.А.Х. што је скраћеница за Саботажа Терор Рат Атентати Хаос.

Смак – Још једна скраћеница, овог пута Самостални музички ансамбл Крагујев-

Time (Време) – Јуна 1972. године на омоту њиховог првог албума Перо Готовац је записао: „Није сасвим случајно што глазбени састав ове плоче носи име Time. Овом енглеском ријечју они означавају вријеме данашње, вријеме сувремено, вријеме младих. Прибројимо ли томе и чињеницу да у глазбеном поп рјечнику ријеч time означава ритмичку и агогичку прегнантност изведбе, случајност је готово искључена".

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ:

„ЧУКНИ ВО ДРВО"	„КУЦНИ У ДРВО"
На Бога камења	*На Бога се камењем нисмо бацали*
Не сме фрлале	
Од други повеће	*Од других више нисмо грешили*
Не сме грешеле	
Со една надеж	*Са једном надом*
За трошка љубав	*За мрву љубави*
За малку срећа	*За мало среће*
Живееме	*Живимо*
Песни стихови	*Стихови песме*
Цели фермани	*Читави фермани*
Ноћи неспани	*Ноћи бесане*
Солзи солени	*Слане сузе*
Со една надеж	*Са једном надом*
За трошка љубав	*За мрву љубави*
За малку срећа	*Са мало среће*
Живееме	*Живимо*
Чукни во дрво	*Куцни у дрво*
Вистина е	*Истина је*
Надвор е пролет	*Напољу је пролеће*
Живи сме	*Живи смо*
Чукни во дрво	*Куцни у дрво*
Чукни три пати	*Куцни три пута*
Заедно да сме	*Да будемо заједно*
Јас и ти	*Ти и ја*
Како дечиња	*Као деца*
Во кревет гушнати	*У кревету загрљени*
Не стануваме	*Не устајемо*
А веће пладне е	*А већ је подне*
Тоа е ова, ова е тоа	*То је ово, ово је то*
Тоа е тоа, тоа е се	*То је то, то је све*

Музика и текст: Влатко Стефановски
Извођач: Леб и сол

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ:

„Не бих умео да објасним шта је то уметност. Можда је то нешто што мења наш начин доживљавања ствари из околине, мења расположење. Људи мисле да је уметност оно што је радио Енди Ворхол. [illegible] рд Волта Дизнија или рок музика педесетих. Ко зна? Али, то сигурно неће бити неки извештачени момак који је цедио боју на платно."

Ричард Батлер (Psychodelic Furs)

Tonny Montano – Право име му је Бора Миљковић. Ново име је одабрао по јунаку филма „Scareface" кога је тумачио Ал Пачино. Једина разлика је у томе што се Пачино у филму зове Tonny Montana. Филм је 1983. године режирао Брајан де Палма.

Торпеда – Победници овогодишњег Суботичког фестивала назвали су се по шпанском стрипу „Торпедо 1936". То је надимак плаћеног убице. Аутори стрипа су Енрике Санчез Абули и Харди Бернет.

Тунел – Постоје два објашњења: озбиљно и оно друго. Прво оно друго. А оно гласи Ту не л. Дакле, ту не треба ставити л. Иначе, како каже басиста Влада Цет: „Лакше је прокопати тунел кроз најтврђи камен него се пробити на сцени".

У шкрипцу – У почетку, током стварања групе, чланови су били потпуно без пара и инструмената. Због тога је уследило и самосажаљиво име.

Шарло акробата – Опет Која, басиста групе: „Ко зна откуд име, нико се више не сећа. Прво је требало да се зовемо Пабло акробата, па онда мислим да сам ја променио у Шарло. Или је то урадио бубњар ВД.

Van Gogh – Винсент ван Гог (1853–1890) холандски сликар. Иако се сликарством бавио само десет година иза себе је остварио изузетна дела. Душевно болестан и без наде у оздрављење извршио је самоубиство.

Жута минута – У психологији термин за изненадне наступе неконтролисаног понашања.

Петар Јањатовић

Последњи рат Индијанаца

ЗЛОСРЕЋНО

Вовока, врач из племена Пајута пустио је причу. Нико није могао да претпостави да ће се из тога изродити покољ који је коначно запечатио судбину једног народа.

Како је Маниту, врховни индијански Бог навратио баш у сан Вовоке, врача индијанског племена Пајута, и с њим се испричао – остаје нејасно. Тек, Маниту је на крају поручио свим Индијанцима да је дошло време устанка. „Реци им, Вовока, да белци морају да умру и да ћемо повратити земљу наших предака!"

Врач је божју поруку сутрадан пренео саплеменицима. Разумљиво, његова реч је имала посебну тежину и нико од Индијанаца из племена Пајута није се усудио да посумња, напротив. Пророчанство великог Манитуа пренуло их је из учмалог живота и вратило им веру у минулу ратничку славу и слободан живот у природи. Иначе, Маниту је, по Вовоки, предвидео и време коначне победе над „бледоликима" – пролеће 1891!

Вратио се Ситинг Бул

До назначеног рока остало је око пола године. Поглавица племена Пајута није оклевао, послао је младе ратнике да обавесте суседна племена: Чејене, Команче, Кајове, Сијуксе... Нека испричају шта је Маниту поручио.

Извесно је да би индијанска племена насела на Вовокину причу чак и да су живела у срећи и задовољству. Али, кад се има у виду да су у то време били сатерани у резерват Пајн Риџ који је захватао огромно пространство у Јужној Дакоти и да су више личили на гомилу гладних и одрпаних изгнаника него на људе, онда је лако схватљиво да је била потребна само искра да у њима васкрсну ратници. Јаче искре од Манитуовог пророчанства није могло бити.

Вест која се чула у јесен 1890. да поједине групице наоружаних Сијукса крстаре у планинским областима Блек Хилс и Бендлендс није била нова. Индијанци, углавном младићи и дотле су се повремено одметали у планине нападајући трапере и караване досељеника.

Први који је уочио већи покрет Индијанаца био је опат Јуст, члан католичке мисије из Пајн Риџа. Штавише, дубоко је веровао да су се Сијукси подигли на ноге и да са осталим племенима припремају рат. Касније су то потврдили трапери и трговци који су трговали са Индијанцима у резервату. Говорили су и да се из Канаде, где је живео у изгнанству, вратио чувени индијански поглавица Ситинг Бул („Бик који седи"), човек који је код Литл Биг Хорна смрсио конце генералу Кастеру. Сијукси су се ставили на чело побуне свих индијанских племена у резервату Пајн Риџ.

Министарство рата у Вашингтону сасвим озбиљно је схватило ове претпоставке. Не желећи да било шта препуштају случају наредили су генералу Бруку да са расположивим трупама крене пре-

ПРОРОЧАНСТВО

ма резервату. Први Бруков службени извештај натерао их је да за команданта у Јужној Дакоти поставе прекаљеног ветерана генерала Нелсона Мајлса и ставе му на располагање 25 хиљада војника и официра!

Мајлсу се као извиђач придружио и познати поштоноша „Пони експреса" Виљем Коди, алијас Бафало Бил!

Појава војске била је за Индијанце доказ више да се Манитуово пророчанство остварује.

То је клопка!

Генерал Мајлс је најпре покушао да преговорима Индијанце врати у резерват. Послушао је само поглавица, Ту Страјк. Поглавица Шорт Бул и Кикинг Бер нису хтели ни да чују. Обећали су сурову смрт и Мајлсу и свом сународнику, издајици Ту Страјку.

У зору 15. децембра 1890. одред коњице генерала Мајлса кренуо је на север. Место где су се нашле вође побуне дојавио је један трапер. Војници нису успели било кога да ухвате, али је у пушкарању погинуо Ситинг Бул, некад славни, а сада уморни и борбама сломљени поглавица.

Две недеље касније поглавица Кикинг Бер напао је војни логор Бетл Крика. Одбачен је уз велике губитке, али су и његови ратници убили неколико десетина „плавих блуза". Био је то покушај одмазде за сукоб који се одиграо два дана раније.

Наиме, Мајлс је распоредио трупе на широком простору како би у погодном тренутку могао да затвори обруч око Пајн Рица. Истовремено, наредио је да мање јединице крстаре резерватом и враћају одбегле групе Индијанаца. На једну такву групу наишао је мајор Вајтсајд. Наредио је Индијанцима да се врате назад у Ваундид Ни Крик. Индијанци су одлучили да га послушају. Мајору је то било сумњиво па је упутио курира генералу Мајлсу с питањем шта да ради. Генерал је сместа послао пуковника Форсајта с неколико стотина војника.

Индијанци су логоровали у долини окруженој брежуљцима. Пуковник Форсајт и мајор Вајтсајд су са војском пришли на пушкомет и послали курира са позивом поглавицама да предају пушке.

Није прошло неколико минута, а неки млади Индијанац је дојахао на коњу и бацио пред Форсајтове ноге две старе и неупотребљиве пушке.

Било је осам часова изјутра 29. децембра 1890.

Форсајт је пленуо.

– У том логору има најмање 250 пушака! – издрао се на Индијанца. – Ако не буду овде за пет минута разнећу логор!

Индијанац је ошинуо коња и вратио се својима. Само што је замакао између првих вигвама, са свих страна по околним брежуљцима разлегао се ратни поклич Сијукса Чејена, Кајова... Било је јасно да су се у логору налазиле жене, деца, старци и неколико ратника као мамац. Главнина је чекала да се „плаве блузе" окупе у долини.

– То је клопка! – узвикнуо је пуковник Форсајт.

Оно што се догађало у следећих сат времена пре је личило на кланицу него на ратиште. Само захваљујући брзометним пушкама, војници су успоставили равнотежу снага и однели победу. У долини је остало око 200 индијанских ратника и стотину војника пуковника Форсајта!

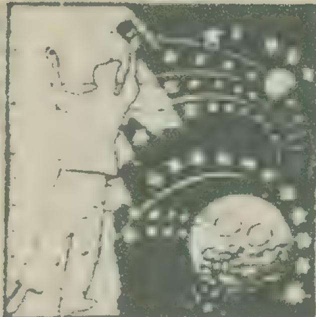
■ ■ ■

Овај покољ, познатији као битка код Вундид Ни Крика остаће забележен у америчкој историји као последњи рат који су Индијанци водили против досељеника. Ускоро су поново сатерани у резерват. Одбацили су свете појасеве схвативши да је Манитуово пророчанство било велика, кобна заблуда.

А толику масу људи покренуо је само један човек – врач Вовока. И његова прича.

М. Тодоровић

НАУЧНА ФАНТАСТИКА

ЈЕДАНАЕСТИ

уређује
др Зоран Живковић

ЈОВАН РАИЧЕВИЋ

12. октобар

„Велика авионска несрећа. 256 мртвих. Јуче, 11. октобра у 19 сати и 20 минута „боинг 747" компаније TWA приближавајући се Њујорку из непознатих разлога срушио се на неколико кућа. Број жртава вероватно није коначан, јер се у болници налазе још 23 повређена путника од којих 9 у тешком стању...“ „Па онда кажу да је авионски саобраћај најсигурнији" – помисли Френк Андервуд склапајући новине. Откључао је улазна врата и ушао у стан. Прво што му је запало за око био је мали календар у предсобљу. Показивао је 11. октобар. „Чудно – помислио је Френк – сваког јутра га намештам, сигуран сам да сам то и јутрос учинио".

13. октобар

– Проклети тиранин – рече искључујући будилник. Спремио се за посао и управо када је излазио паде му на памет календар. Окренуо се и наместио га на 13. октобар. „У реду, данас нисам заборавио на то" – помислио је. Био је то обичан радни дан. Враћајући се кући прелистао је новине, била су објављена имена свих погинулих у авионској несрећи. Ушавши у стан поглед му се заустави на календару. Показивао је 11. октобар. „Ах, не, са мном стварно нешто није у реду". Наместио га је на 13. и отишао да вечера.

14. октобар

„Разбићу га" – скочи Френк кад је будулник почео да звони. „Ах, још један радни дан. Та ће ми канцеларија узети живот." Наместио је календар и изашао. Тог поподнева, као и обично када се вратио с посла, отворио је сандуче за пошту: У њему је било писмо. Отворио је коверат и извадио садржај. Била је то позивница за годишњи састанак филателиста у Њујорку који је одржан 12. октобра. У коверту је нашао још нешто: као истакнути члан овог друштва, добио је авионску карту за Њујорк за 11. октобар, за онај авион који се срушио. Неколико тренутка стајао је као скамењен. Одједном му је једна мисао прострујала кроз свест. Потрчао је уз степенице што је брже могао, откључао врата и ушао у стан: први пут у животу Френк Андервуд осетио је страх. Био је свестан само једне једине ствари: календар је показивао 11. октобар.

15. октобар

Те ноћи није спавао. Није могао да одвоји мисли од јучерањих догађаја. Размишљао је о томе каква веза постоји између оне позивнице, авионске несреће и његовог календара. Несрећа се догодила 11, а његов календар стално показује тај датум. „И мене је значи чекала смрт у оном авиону, али ја нисам дошао јер је позивница закаснила. Морам што пре све ово да заборавим –" размишљао је Френк. – Срећом, недеља је па не морам на посао, за то ионако нисам способан. Морам да се смирим и мало одспавам". Заспао је тек у зору. Кад се пробудио било је 11 сати, све му је изгледало друкчије. „Сигурно се неко шали са мном. Чуо је за несрећу, послао ми лажну позивницу и карту, некако се увлачио у мој стан док сам био на послу и намештао календар на 11." Отишао је у предсобље и погледао календар, показивао је 14. „Све је у реду – помислио је Френк и намести га на 15. – Данас нећу излазити, па тај „неко" неће моћи да се ушуња у кућу и намести календар на 11." И заиста, читав дан је провео у стану, гледао телевизију и бавио се својим маркама. Увече, негде око 8 сати, одлучио је да изађе и да се мало прошета. Док се облачио мисли су му одлутале до календара. Пролазећи кроз предсобље бацио је поглед на календар.

– Неее, то не може бити! – крикну Френк Андервуд. Календар је показивао 11! Вратио се у собу и почео да претура по старим новинама, све док није нашао новине од 13. октобра у којима су била објављена имена свих погинулих у авионској несрећи. Његове очи уплашено су летеле преко десетина и десетина имена која за њега нису имала значаја. Одједном, зауставиле су се на једном имену: Френк Андервуд. Талас ужаса прострујао је Френковим телом.

ОКТОБАР

16. октобар

Те је ноћи Френк Андервуд слабо спавао. Будио се неколико пута обливен знојем. Сањао је авионску несрећу. Устао је, како му се чинило, уморнији него што је легао. Био је потпуно исцрпљен. И тог јутра, као и увек, наместио је календар. „Има ли ово уопште смисла? Сигуран сам да ћу га опет наћи на 11 – помислио је. На послу је био врло нервозан и лоше је радио. Због тога је одлучио да узме седам дана одмора. Враћајући се кући размишљао је о својој викендици у околини Чикага, месту идеалном за одмор. Те су га мисли орасположиле, али чим је ушао у стан поново је постао нервозан. Календар је показивао 11. октобар. „Морам што пре да побегнем одавде, што даље од ове море". Отрчао је до телефона и резервисао карту за сутрашњи лет за Чикаго.

17. октобар

Лаганим кораком приближавао се великом „боингу" са натписом PANAM. Полако је ушао и сео. Осећао је нелагодност, као и увек пред лет авионом, али је убрзо после узлетања успео да заспи. Није знао колико је времена спавао, али кад се пробудио напољу је био мрак. „Немогуће – помисли Френк – па ми по дану треба да слетимо у Чикаго". Погледао је збуњено око себе. Авион му је изгледао сасвим другачије, није личио на онај у који је ушао. Бацио је поглед на наслон седишта испред себе. На њему је великим словима писало TWA. Као из неке велике даљине чуо је све тиши пилотов глас: – Данас је 11. октобар, 19 сати и 16 минута. У Њујорк слећемо за 20 минута. Температура у Њујорку је 12 степени, видљивост одлична..."

Илустровао: Драгутин Њевић

ЕНИГМАТИКА

Припремају: М. Јеленковић и З. Зељковић

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

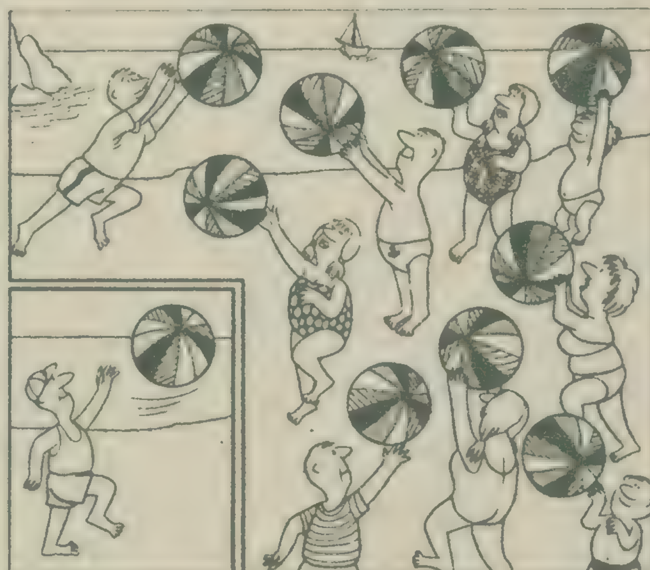
●	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1										●		
2								●				
3								●				
					4							
					5							●
					6				●			
					7					●		
					8							
					9			●				
					10				●			

ВОДОРАВНО: **1.** Земљорадња – Два иста слова **2.** Врста вишње – Однос голова на утакмици. **3.** Име глумца са слике – Француска глумица, Жана. **4.** Презиме глумца са слике. **5.** Тропско воће. **6.** Стара српска престоница – Грчко слово. **7.** У средини – Тениски клуб (скр.). **8.** Врста јабуке. **9.** Иницијали сликара Величковића – Име глумца Гиниса. **10.** Организација америчких држава (скр.) – Узвик при успостављању телефонског разговора

УСПРАВНО: **1.** Оквир. **2.** Тип с троеновог аутомобила. **3.** Део неке целине у наследству. **4.** Острвље крај Нове Гвинеје. **5.** Становник старе Реције. **6.** Грана ликовних уметности. **7.** Главни град Мадагаскара. **8.** Ознака за волт – Разрез, прорез – Ауто-ознака за СР Немачку. **9.** Спев Ивана Гундулића – Једноцифрен број **10.** Популарна америчка детективска тв-серија – Змај, аждаја. **11.** Име и презиме нашег ранијег смучара. **12.** Вишегодишња биљка са црвеним подземним стаблом – Било како.

ИГРА ЛОПТОМ

У доњем левом углу видите човека који баца лопту. Ко ју је ухватио?

РЕШЕЊА ЕНИГМАТИКЕ НА СТРАНАМА МАЛЕ ПОШТЕ

ЗАГОНЕТНА ЗВЕР КОЈУ НИКО НЕМЕ

НЕ ЛАЈЕ, АЛИ

Када се нека животиња појави у филму, она одмах постаје легенда. То се догодило с медведом „убицом", Хичковим птицама, горилом Кинг Конгом и многим другим. Последњи у низу је динго, аустралијски дивљи пас, а филм у коме се нашао, „Крик у ноћи", с Мерил Стрип у главној женској улози, заснован је на истинитом догађају.

Године 1980. млади пар је с тромесечном ћеркицом пошао на излет у Ејерс Рок, монолитну стену која се као чудом нашла усред аустралијске пустиње. Ту се десила несрећа: побеснели динго шчепао је бебу, усмртио је и одвукао. Када се пар вратио у град и мајка испричала шта се догодило, нико јој није поверовао и осуђена је на робију због чедоуморства.

Али, с временом, јавно мнење почело је да сумња у њену кривицу, после више година суђење је обновљено и, уз неке нове доказе, жена је пуштена на слободу. За једиНог и правог кривца проглашен је он, динго (Canis dingo), дивљи пас, једини сувоземни месождер аустралијског континента.

Зову га и „неми пас" јер веома ретко лаје. Не лаје, али уједа. То одлично знају овчари који му приписују сва зла овог света: „Крвожедна звер, увек гладна и спремна да убије; довољно је погледати му очи и видети да у њему чучи сам ђаво", кажу о њему.

Награда за убиство

Стварност је нешто другачија, бар с дингове тачке гледишта: откако су му одгајивачи оваца објавили рат до истребљења, он је прогнаник за којим се, истина, не издају потернице али се у неким пределима континента дају награде за сваког одстрељеног представника врсте.

Како је дошло до тако драматичног ратног стања? Па, динго је брзо схватио да је лакше ухватити и убити овчицу него напасти кенгура, опасног противника чије снажне шапе наоружане канџама деле смртоносне ударце.

Динго, необичан сисар поноситог држања који подсећа и на пса и на вука, био је својевремено тема оштрих полемика. Неки научници су сматрали да је домородац, односно пореклом из саме Аустралије, чему су у прилог ишли зуби и кости динга пронађени у прастарим седиментима такозваних Велингтонових пећина.

Други су, опет, били уверени да је тајанствена животиња у ствари обичан домаћи пас који се у Аустралији нашао заједно с првим досељеницима с разних острва Океаније (такозваним аустралијским Аборигенима) и онда се одметнуо у дивљину. Ово друго мишљење данас се узима као веродостојније.

Дингово златно доба припада далекој прошлости када је живео у срећној комшијској слози са Аборигенима, првим становницима Аустралије. У то време динго се хранио искључиво великим и малим биљождерима: кенгурима и другим торбарима и неким од седамнаест врста великих аустралијских гуштера варана. Динго је тада у лов ишао породично: чопор би, галопирајући брзином од око педесет пет километара на сат, најчешће стизао жртву, окруживао је, нападао и међусобно делио.

Наравно да му ловачка

Пар динга напада великог аустралијског гуштера варана. Овце су им далеко слађа мета

Ако у Аустралији желите неког да увредите, реците му да је динго — то отприлике значи пропалица, вуцибатина и битанга заједно

УЈЕДА

срећа није баш увек била наклоњена. Догађало се да неки гоњени кенгур пружи отпор: када би стао уз неко дрво, ослањајући се на снажан реп, он би једном по једном дингу парао стомак оштром канџом снажних задњих шапа. Или би лукаво ушао у воду до груди и тако сачекивао нападаче да би их, опет једног по једног, као од шале давио.

Али, то је спадало у ризик правила игре. Најчешће је динго излазио из борбе као победник и изумирање тилацина, најкрупнијег аустралијског торбара месождера, приписује се управо динговој љубави према укусу његовог меса. Упркос томе, Аборигени су динга волели до те мере да су њихову напуштену младунчад хранили сопственим млеком, па су им она била привржена.

Велику промену у животу динга (а и Аборигена) донели су у 18. веку први европски колонизатори и њихова велика стада оваца која су довели са собом. Динго није одмах схватио шта му се спрема, чак се и обрадовао лаком залогају, мирној овчици која није пружала никакав отпор. Почетком 20. века динго је на души и у стомаку имао око пола милиона оваца годишње.

Ловац на национално благо

Као што се могло и очекивати одгајивачи оваца су се тада пренули и кренули у контранапад и почео је рат без предаха у коме су страдале на десетине хиљада динга. На крају крајева сасвим је логично да ће се у земљи где овце, то јест њихова вуна, представљају један од главних извора зараде, нападач на национално благо дочекати с пушком у руци.

И не само пушком. Потрошен је силан новац на изградњу јаких металних ограда да би се заштитили пашњаци на којима живи готово 150 милиона оваца. Ограде се састоје од стубова између којих су разапете металне мреже високе два метра, дубоко утемељене. Оне, постављене у цик-цак, иду преко пола континента дужином од око 8.600 километара.

Мада је, као што се лепо види, и опасан и веома плодан, динго нема част да се њиме баве ни научници ни заштитници природе и њене равнотеже. Тако је динго, у суштини, остао загонетна животиња. У аустралијском енглеском језику „динго" је увреда: то је као да некоме кажете да је пропалица или вуцибатина. Реч је прешла и у француски жаргонски језик (argot) са значењем „излуђен, изван себе"

Лек гори од болести

Динго ово никако није заслужио пошто није ни зао ни глуп. А да није нимало глуп сведоче чињенице из самог живота. Знак интелигенције је брзо прихватање сасвим нових услова и хитар прелаз на нов начин лова и исхране. А то што су металне мреже које штите овце укопане дубоко у земљу треба да буде доскочица динговом лукавству: док су биле плиће, динго се једноставним копањем испод њих лако увлачио међу овце, таманио их и некажњено истим путем излазио.

Оштар рат против динга дао је резултате: број закланих и поједених оваца драстично се смањио, али се смањио и број нападача што је и био циљ. Али неко се ипак присетио да се у истребљењу динга отишло предалеко: он не убија само овце већ и огроман број зечева, аустралијске напасти број два, и других биљождера.

Онога дана када изумре динго, зечеви ће се толико намножити да за овце више неће остати ни травчице хране. А то ће бити доказ да је лек испао гори од саме болести.

Б. Дожић

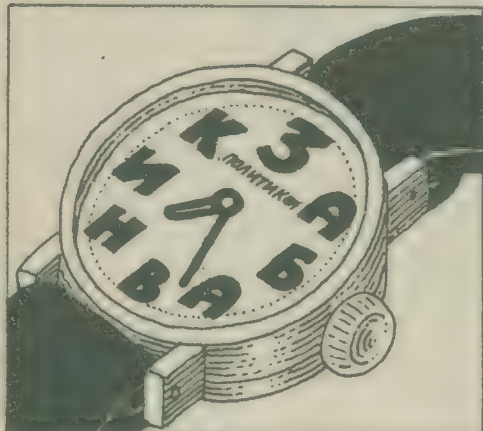

Уређује: Диего Варагић

Забавник за сва времена

Драга редакцијо мог омиљеног листа,

Пишем вам зато што сматрам да је потребно да коначно изразим задовољство

због листа оваквог какав је. Пишем у име свих оних који осећају да још нису прерасли „детињарије" и остали без неких од најлепших ствари које живот може да нам пружи. Дивно је и племенито подарити деци свет у којем нема парола и сукоба, и сачувати их од утицаја пропаганде ма које врсте...

„Забавник" и данас ценим и волим као некад кад сам уз њега учио да читам и пишем ћирилицу и латиницу. И мој деветомесечни син ће, можда, као толика друга деца, читати ваш лист са задовољством, само ако остане исти. Дакле, нека „Забавник" остане оаза добре воље и поштених намера.

НИНОСЛАВ МАРИНКОВИЋ,
Вијенац Бориса Кидрича 80,
54000 Осијек

Ако су истините Бајронове речи да је прошлост најбољи пророк будућности, онда је оправдана и наша девиза: „Забавник" за сва времена! А да смо на добром путу потврђује и ово ваше писмо. Зато хвала у име свих који се труде да овај лист не изневери себе ни читаоце – широм Југославије.

Сметње лепоти

Имам шеснаест година и веома патим јер ми је кожа сва „ђурећа" и уз то прекривена ружним длачицама, поготово на ногама. Молим те напиши да ли има лека за то.

ВЕРНА ЧИТАТЕЉКА
Загреб

Повећана маљавост је за твоје године уобичајена, мада је често наследна, а може да буде и последица хормоналног поремећаја, погрешне исхране, узимања одређених лекова... Препорука лекара је да се до двадесете године ништа не дира. Ипак, нећемо изоставити неке корисне савете, многима већ добро познате:

– да би што мање биле приметне, длачице могу да се изbеле масажом уз помоћ неке неутралне креме помешане с благим раствором хидрогена (10–15 процената),

– у одређеним временским размацима може да се, код козметичара, врши депилација воском (Ако је кожа преосетљива – одустати!),

– може, у некој овлашћеној здравственој установи (у Београду је то Завод за заштиту здравља) да се изврши електродепилација, којом се длачице трајно уклањају, али само с лица!

За „ђурећу" кожу добро ће доћи Павловићева крема или нека друга крема с бадемовим уљем, чисто бадемово или AD уље. Благо се утрља у кожу, после туширања и масаже рукавицама од грубљих влакана, јачим сунђером или четком за масажу.

Овим смо одговорили и Бјанки, за коју нисмо утврдили одакле је, Ољи из Лесковца и Драгани из Београда.

Још нам само але фале

Имам 11 година. Од рођења се плашим мрака – вампира, демона... Молим те помози ми и реци како да се тога ослободим?

АЛЕКСАНДАР ТЕПИЋ,
Ср. Каменица

Чак и они најхрабрији знају да у мраку морају да буду опрезни. Али, не због вампира, демона, ала и баука. С њима се сусрећемо само у бајкама и вешто смишљеним причама страве и ужаса, мада су филмови на ту тему ипак највећа превара.

Зато, пријатно спавање, ноћ је за одмор!

Овим смо одговорили и читаоцима из Вреоца: Ивани, Наци и Јелени.

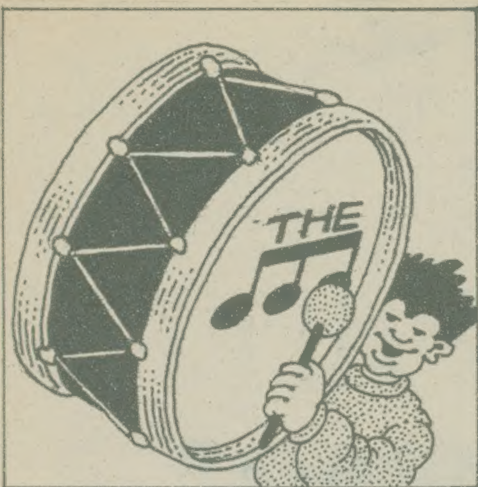
Лептир у витрини

ЗОВЕМ СЕ МИЛОШ ИГЊАТОВИЋ, И ЖЕЛИМ ДА ВАС ПИТАМ КАКО СЕ ЛЕПТИРИ ПРЕПАРИРАЈУ И ГДЕ МОГУ НАБАВИТИ ОПРЕМУ ЗА ТО? МОЛИМ ВАС ДА МОЈЕ ПИСМО НЕ ЗАВРШИ У КОРПИ ЗА ОТПАТКЕ!

Ако ти у томе већ није помогао наставник биологије, потражи у књижарама публикацију под називом „Биљни и животињски свет у школи, кући и околини" чији су издавачи: Завод за уџбенике и наставна средства и Српско биолошко друштво, Београд. Издање 1988.

У глави која описује препарирање инсеката наћи ћеш све о опреми и начину на који се то ради.

За сваки случај дајемо ти и адресу Српског биолошког друштва: Београд, Кнеза Милоша 101. Тел. 682-966, локал 303. Зови после 12 сати.

Бубњари? Пажња!

Желео бих да помогнем Саши из Лесковца и осталим младим талентима који су заинтересовани за свирање бубња. Наиме, пре извесног времена снимио сам Прву YU-видео школу за бубњеве, где сам приказао комплетну светску ритмику и ритмове нашег поднебља. Сви заинтересовани могу да ми се јаве на тел. 034/211-545

МИЛАН ЂОРЂЕВИЋ,
Спасеније Цане Бабовић 9А/40,
Крагујевац

Буба у уху

Кажи ми нешто о инсекту у народу познатом под именом „ухолажа".

СЕЛМА,
Сарајево

Ухолажа је инсект из реда равнокрилаца дугуљастог тела (10–15 милиметара) смеђе-црвенкасте боје. На крају трбуха има два срполика наставка у виду маказа. Храни се биљним и животињским остацима, па је зато често затичемо у кухињи. А кад је већ ту, стигне и до спаваће собе... Њено име везано је за народно веровање да се увлачи у уво, што је делимично тачно. Понекад се то догоди само зато јер је узнемирена или је изненада обасја светлост у тренутку кад се нашла у близини. Тражећи склониште ухолажа се увуче у уво и... ето панике...!

Илустровао: Зоран Петканић-Петко

ТРАЖИМО ПРИЈАТЕЉЕ

Радоје Вељовић, Аксентија Child Мародића 6б, 24000 Суботица – 14 година, воли музику, сакупља марке и постере.

Смиља Рељановић, К. Павловића 68/а, 11506 Дражевац – сакупља значке, салвете, постере и марке.

Даниела Цакић, Трондхеимска 2, 58000 Сплит – 11 година, воли музику, сакупља салвете, постере, значке и папирнате лутке.

Драгана Мартић, 29. новембра 7, 15000 Шабац – 13 година, воли музику, сакупља постере.

Андреј Рекар, Забрезница 7/X, 64274 Жировница – 17 година, жели да се дописује са филателистима и размењује марке.

Маја Митева, Финска 196 2/9, 91000 Скопље – 15 година, воли спорт и музику.

Сузана Богосављевић, Видинска 13, 12000 Пожаревац – 16 година, воли спорт, музику, путовања и дружења.

Свјетлана Јоргић, Григора Витеза 5, 54520 Подравска Слатина – 16 година, воли класичну музику и природне науке, посебно биологију, сакупља значке и марке.

Ана Марија Ласић, Мехмед Паше Соколовића 4, 71000 Сарајево – жели да се дописује са онима који воле „Забавник" и сакупљају постере и салвете.

Славица Перге, Даводовићева 11/52, 11300 Смедерево – 14 година, сакупља значке и налепнице, воли музику, филмове и путовања.

РЕШЕЊЕ ЕНИГМАТИКЕ

УКРШТЕНЕ РЕЧИ: ратарство, 6б, амарела, скор, Милутин, Моро, Караџић, ананас, рас, кси, сред, тк, тиквара, вв, алек, оад, ало.

ИГРА ЛОПТОМ: дечак у доњем десном углу.

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар, штампање; по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину часописа

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

БРОЈ 1970

Први број Политикиног Забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА"
др Живорад Миновић

Руководилац ООУР-а и главни и одговорни уредник „Политикиног Забавника"
Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ
Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић и Никша Стипчевић. Чланови Савета из Редакције: Дарко Рибникар, Зефирино Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:
Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Славољуб Кецић, Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрногић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:
Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА" – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК", Македонска 29, 11001 Београд. Поштански фах 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 12.000 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 132.600 динара, полугодишња 265.200 динара, годишња 530.400 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 265.200 динара, полугодишња 530.400 динара, годишња 1.060.800 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика" – ООУР „Продаја" – претплата на лист: „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК"

ГОДИШЊА ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ:

САД	USD	51.–
СР НЕМАЧКА	DEM	97.–
ШВЕДСКА	SEK	328.–
ФРАНЦУСКА	FRF	327.–
ШВАЈЦАРСКА	CHF	83.–

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „Политика" код „ИНВЕСТБАНКЕ" – Београд, на рачун број: 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну назнаку: ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК"

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК и „ОЗОН" (радио-емисија БЕОГРАДА 202)

Графити 89.

● Правило игре: одговорите на једно или сва три питања које „ЗАБАВНИК" објављује у сваком броју. Ваши одговори, уколико буду заиста добри (а конкуренција је изузетно велика), на крају игре могу да буду награђени и штампани у књизи – посебном издању „ОЗОН"-а и „Забавника"! За сва обавештења о правилима и току игре служи телефон: 011/346-775, недељом од 20 до 1 сат и понедељком од 17 до 20 сати. У то време је неко из „ОЗОН"-а дежуран и радо ће попричати са вама!

ТРИ ЗАБАВНИКОВА ПИТАЊА:

1. Који је највећи порок?
2. Чему служе жене, а чему мушкарци?
3. Ко је направио највећу грешку у историји?

ИЗБОР ПРИСТИГЛИХ ГРАФИТА

1. Цивилизација – то је када мораш да радиш да би зарадио новац, који мораш да потрошиш да би сутра могао опет да радиш!

„4 А", Београд

2. Матријархат је изумро јер паметнији попушта.

Две Бисе, Београд

3. Мане бестежинског стања су што бубашвабе лете, а спреј не ради.

Сања, Београд

4. Бити ил' не бити данас није питање него начин живота!

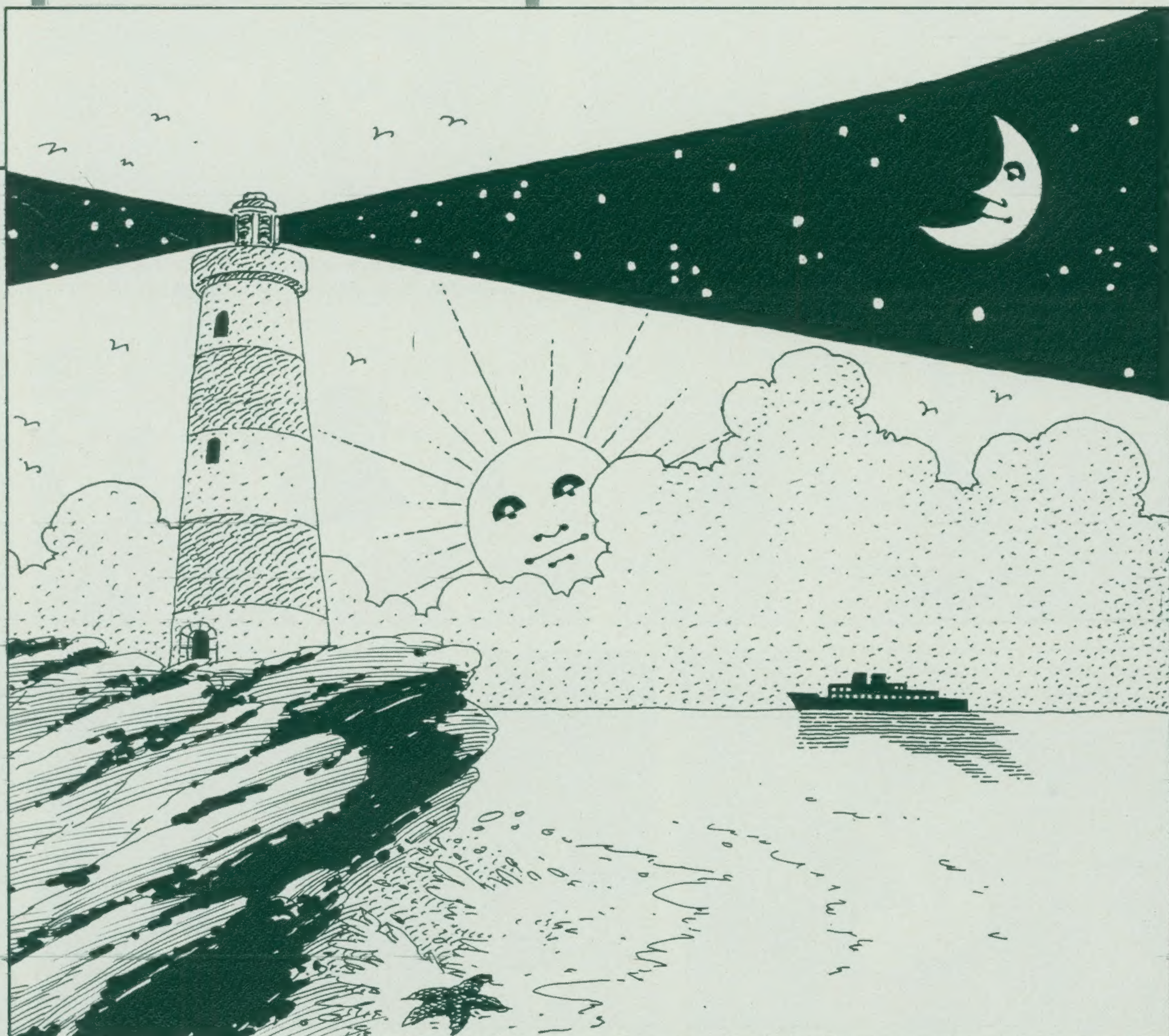
Ксенија, Смедеревска Паланка

5. Најлуђа је Земља јер се толико мота око Сунца а никако да му и приђе.

Ксенија, Смедеревска Паланка

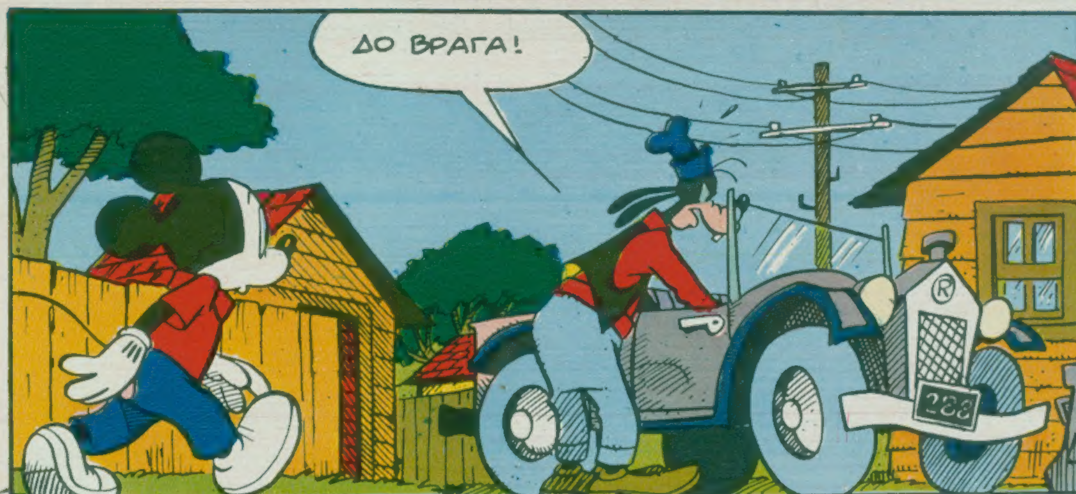
6. У животу је најважније да си здрав к'о коњ, а да ниси коњ!

Снежана Савић, Београд

Илустровао: Љубомир Милојевић Љубац

WALT DISNEY
МИКИ

ДО ВРАГА!

ЛОПОВИ СУ МИ ОПЕТ УКРАЛИ РА-ДИО!

ШТЕТА! МОЖДА БИ ТРЕ-БАЛО ДА УГРАДИШ АЛАРМ!
МИСЛИШ ДА БИ ТО УПАЛИЛО?

КАД СЛЕДЕЋИ ПУТ ПОКУШАЈУ ДА МИ НЕ-ШТО УКРАДУ, АЛАРМ ЋЕ ИХ СПРЕЧИТИ!
ВАШ АУТОМОБИЛ
ПРОДАЈЕМО АЛАРМ

ЛОПОВИ ИМА ДА ПОБЕГ-НУ ГЛАВОМ БЕЗ ОБЗИ-РА!
ГЛБ!

ЈАО, ШИЉО! СЛУШАЈ КАКО ЗАВИЈА! ТАЈ ЋЕ ИХ НАТЕРА-ТИ У БЕГ!
ИА-ИА-ИА-ИА
АЛАРМИ ЗА КОЛА

ЈА ВЕЋ БЕЖИМ! АЛИ НЕ ОД ЗВУКА, ВЕЋ ОД ЦЕНЕ!

5-7